

**Kwôlo Dôri wo Emen wo
Mark kôl kwôli bô magtubu
tori a
Kwôlo kôl kwôli magtubu to
Mark li hen**

Kwôlo Dôri wo Mark na, gengi na sa biyé ka na Jubné ré hen. Magtubu to Mark hende to hen na, na magtubu to mena dèj senge men, kwôlo Jésu wôni wo yêngi iyôn kôba na bô a a men. Niŋba, magtubu hende to hen kôl na kwôli biyé ka Jésu men, kwôli berarê wo ôbi berare biyé men, kwôli naripare kwôlê wo ôbi narip na biyé a men. Kwôlo pôni wo yi bô magtubu to Mark a hen na, na bô magtubu to Matiyé a men, na bô to Ja a men, na bô to Luk a a men. Magtubu to Mark hende to hen kôl kwôli bô emê, wôsa tumô ba, hende kôl na kwôli Jésu mega ré na Kema Emen (1: 1) men, deré kibi ba kôl na kwôli Kema Emen bi wo hen rée ma aŋ bay rée bééri sa gurô tagelê (15: 39).

Sapitre 1 - 8: 26 a na, Jésu gey wo kwôni ré hôn jog dîré na i ba ré tô. Ôbi berare bay ômpare men, dage tunu to habiŋ sa biyé men, iyêl naŋ ibiyare a men, menba, biyé engere iyôn ba: «Gawra bi wo hen na I ba?» Niŋba, Jésu kôliŋ biyé ka kôl ciré hôn hen iyôn ba: «Kôliŋge kwôni ené i ba ré pa pa.»

Sapitre 8: 26 - sapitre 16 a na, gey geliŋ biyé ré hôn wô mi a Jésu ré na Kema Emen ba.

Bijné kañ bay bê bôrji sa Emen a ka bô emê wo Rômê na, gey gawrê ka yi môñ emen iyôn hen. Gawrê bay ka hen lêrê anğa dêrê sa kirij men, anğa bay li ba kurij dô biji men, bay gôlij sa anğan bô emê kêm a men.

Nijba, Jésu wo na Kema Emen hen na, bul yiri gawra añ bij Emen kwôlê kwôy wo uwônij bô emê men, uwônij temare a men. Bay tô Jésu kôba are bay ka ôbi li hen na, bay hôn bôrji perañ né. Añ li wo bay jibiri déñ kirijna bay ôrij wô uwôlij kwôlê sari a añ derijni hen. Na dami wo asgarjê woñ Rômê a gelé temare to Jésu ma hen, menba, ôbi kôl iyôn ba: «Gawra wo na na, na Kema Emen bi tiri.»

Kirijna Jésu ða kelê kwôlê wôni gengij sari ba ôbi uwôge yiri Kema Emen. Uwôgê bi wo hen na, gel na wo gawra bi wo hen, Emen né biri dampare kêm men, néé woñ dé bô jalê sa gawrê men, kwon uwôlij kwôlê sarji a a men. Men, gel wo Jésu ré na gawra tiri a men. Men, gijê wo yi gengij sa Jésu nañ jé lêri hen.

Kwôni wo dêñse magtubu to Mark hende to hen na, a henê wo engeré kwôlê wo kôl iyôn ba: «I a na Jésu ba?» hen bô a. Añ kwôlo jeré hôn ulê sara lew ba nañ. Já dêñsê magtubu to Mark kañ kerê dema jeré henê geré wo Jésu ay men, i a ré na Jésu ba a men tô.

*Derê kwôlê wo Ja ôbi lij bijné batêm
(Mt 3: 1-12, Lk 3: 1-18, Ja 1: 19-28)*

¹ Kwôlê wo Dôri wo gengij sa Jésu Krist Kema Emen ayij tôri mega hen iyôn. ² Mega *ôbi kibi

Emen *Esay na li bô magtubu to Emen a tumô kôl iyôn ba:

«Toy, nôbi Emen en jé mana wupê tumôm a bi ré ô panê geré wom.

³ Na tôô ôbi ulê béré wo ôm derô gwôlê kôl iyôn ba:

«Nanênge geré wo Kelma men, panênge kam geré kari bi ô derôre a men.» »

⁴ Na hen iyôn a Ja ré so aṅ ôbi liṅ biṅé batêm derô gwôlê men, uwôliṅ béré kôl iyôn ba: «Belênge cêgerenge biṅ têriṅ aṅ ken li batêm aṅ bi Emen né diṅ bôri jalê sa têriṅ tonge a.»

⁵ Biṅé ka bô emê wo Judé kêm naṅ ka Jérusalêm ôri sa pôn pôn ligiri a. Biṅé bay ka hen tô tô têriṅ toji ta aṅ ôbi liji batêm bô cér wo Jurdê bi wo hen a.

⁶ Ja tôbe bargay ka bay li naṅ gusiri jambal men, ôbi ha tô bôri naṅ ariṅ a men. Ari emêri na cérê men, timne a men. ⁷ Ôbi uwôl béré kôl iyôn ba: «Kwo a era cêgen a hen na, néé wori gôliṅ kupê men, en nêmedengé terê gangi garbê kaṅ têri ré a men. ⁸ Nôbi, en lênge batêm na naṅ kam niṅba, ôbi ba a lênge batêm naṅ Tunu top hendi bô bôrê.»

Batêm to Jésus

(Mt 3: 13-17, Lk 3: 21-22)

⁹ Na iyôn a, Jésus ré hena Najarêt bô emê wo Galilé aṅ biṅ Ja liri batêm bô cér wo Jurdê.

¹⁰ Kirina Jésus so bô kam a na, ôbi gel derômaran bôliṅ aṅ Tunu top hendi bô bôrê yi mega derare iyôn herbo sari a. ¹¹ Aṅ tô kwôni ôm derômaran

a kôl iyôn ba: «Ju na Keman, en purem daman men, en li yi derê wô sam daman a men.»

Sidan sél Jésu

(Mt 4: 1-11, Lk 4: 1-13)

¹² Kirijn bay ka hen na, Tunu top hendi bô bôre dô tumô Jésu ôrijn nan dî derô gwôlê. ¹³ Ôbi li wulê tôre pôrbu derô gwôlê menba, Sidan era sa séli. Jésu mô perê tanare to noni nijba, *manê ka derômaran a sa li nan dî.

Jésu uwôge bay tôri ka tumô pôrbu

(Mt 4: 12-22, Lk 4: 14-15, 5: 1-11)

¹⁴ Kirijna bay bu Ja uwôl dangay a na, Jésu ô bô emê wo Galilé. Ôbi uwôl béré Kwôlo Dôri wo hena ligi Emen a. ¹⁵ An ôbi kôl iyôn ba: «Kirijn kô nij an *emê iyére to Emen era da nij. Denge jé lêrenge wo habijn hen ba, an ken benge bôrnge sa Kwôlo Dôri a.»

¹⁶ Kirijna Jésu ô kibi cér wo Galilé na, ôbi gel Simô nan yêni André ka na bay uré hen urji kuyê nan bera. ¹⁷ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Eranje tòn a an na benge ka yé bay uré ðiné ben.»

¹⁸ Kirijn bay ka hen na, bay déjn bera toji an, an ôrji tôri a.

¹⁹ Kirijna Jésu ô kelan dê menba, ôbi gel si *Jak nan yêni Ja kap kami gawra wo bay uwôgeri Jébédé môrji bô bato nanji bera toji. ²⁰ Kirijn bay ka hen na, ôbi uwôgeji menba, bay déjn ibarji Jébédé hen nan bay jé kari bô bato a an ôrji tô Jésu a.

Jésu dage tunu to habijn

(Lk 4: 31-37)

²¹ Bay ôrji a sa iyé Kapêrnayôm. Añ nañ sa *sa merê ta a menba, Jésu ô bô *iyéy dapare a ô gelin biné are. ²² Tiniji ge kay sa derê kwôlê wo Jésu dô hen wôsa ôbi iyêl mega kelma dîba yi mega *bay derê tô tô to Emen hen né.

²³ Kirij bay ka hen na, bô iyéy dapare hende to hen na, gawra wo pôni wo tunu to habij yi bôri a hen soo ira. ²⁴ Añ hende kôl iyôñ ba: «Wuge! ju gey na mi yirni a ba? Jésu wo Najarêt. Ju era na wô mênêni. En hôn ju na i ba, ju na kwôni wo yi nañ jengêri gay wo Emen a jori.»

²⁵ Jésu ône kôl iyôñ ba: «Wôm tônñ añ mu sêñ bô gawra bi wo hen.»

²⁶ Menba, tunu to habij hende to hen sêñ bôri a añ liri ôbi ka kula men, gwôrêri men. ²⁷ Biné kêm hare gañ, añ bay engerij yirji na ba ré na mi a ré yé hen iyôñ ba. Derê kwôlê wo kôrbi wo na ba, ré na kwo nañ néé. Wôsa gawra bi wo hen ay tô bijn tunu to habij menba, hende biri kwôlê.

²⁸ Añ hini emê wo Jésu ôm gôrij kirij kêm bô emê wo Galilé.

*Jésu berare bay ômpare kwône
(Mt 8: 14-17, Lk 4: 38-41)*

²⁹ Kirija Jésu men, Simô men, André men, soji bô iyéy dapare a na, bay ôrji iyé si Simô nañ André añ si Jak nañ Ja kôba nañ ci men. ³⁰ Wulê bi wo hen na, mari Simô kal dere añ yi ira menba, bay kôlij Jésu kwôle. ³¹ Jésu ô kirij ka hende yij ya hen, añ bu kôbre buru hena ta, menba, hende berare añ hende li añañ emê biji.

³² Kirija tare kuriñ niñ menba, ßiné ka sa iyére hende to hen erañji nañ bay ômpare kêm men ßiné ka tunu to habiñ yi bôrji a hen a men biñ Jésu. ³³ Añ ßiné kêm ka sa iyére hende to hen dañji tumô iyére to Jésu môriñ ya hen. ³⁴ Jésu berare ßiné kêm ka nañ ômpare to gay gay to geliñ tirji gusiñ hen men, ôbi dage tunu to habiñ bô ßiné ka póni a a men. Niñba, Jésu jôriñ tunu to habiñ iyêlê wôsa hende hôni dô.

Jésu uwôl béré nañ kirij kirij bô emê wo Galilé

(Lk 4: 42-44)

³⁵ Kirija kirij ba hende ðurum ðurum tô na, Jésu hena si nô ô wolé derô gwôlê ô uwôbê añ uwôl Emen. ³⁶ Simô nañ ßiné ka mô nañ ði hen siji ô wogeri, ³⁷ añ uwopni. Bay kôli iyôn ba: «ßiné kêm wogem.»

³⁸ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Na erênge nañ sa iyére iyére bi na erê ulê béré yañ men. Na wô bi wo hen a ené soñ nô wolé hen.»

³⁹ Añ Jésu ô gôr bô emê wo Galilé uwôliñ béré bô iyéy dañare a men, dañji tunu to habiñ a men.

Jésu berare ôbi terbare

(Mt 8: 1-4, Lk 5: 12-16)

⁴⁰ Gawra wo póni wo *terbare liri era ligi Jésu a añ kuriñ tôñ ði tiñare tumôri a añ uwôli ré bô tu ña tori añ kôli iyôn ba: «Hena jeré gey ba já beraren.»

⁴¹ Jésu jé kôbri hebiñni añ kôl iyôn ba: «Ew, en gey bi terbare tom hende to hen ré dôriñ sam a.»

⁴² Kirija Jésu kôli hen iyôn na, terbare dôrij sa gawra bi wo hen, lew, menba, ôbi berare. ⁴³ Jésu dageri aɲ nayri aɲ kôli kwôlê wo iyêre kôli iyôn ba: ⁴⁴ «Kôlij kwôni kwôlê wôni ré, nijba, ju ô gelij ôbi bê kwôbe yem aɲ ju li sarga naɲ tôô to *Moyis na ay hen aɲ bi bay ré gel wo jeré na kwo séli tumô Emen a.»

⁴⁵ Nijba, kirija ôbi terbare ô na, ôbi ay tô kôlij bijé kêm, aɲ li wo Jésu nêem erê sa iyêre tôni a ba wo bijé ré hôn né ba naɲ. Jésu dɔbu sêd nono aɲ bijé sooro gay gay era ligiri a.

2

Jésu berare ôbi merayê

(Mt 9: 1-8, Lk 5: 17-26)

¹ Wulê sem cêgê menba, Jésu bulo hera Kapêrnayôm. Bijé toy mega wo ôbi ré ira hen ya. ² Menba, kwônê bijé dapji aɲ li wo kirij dê iyôn kôba naɲ men, já uné kibi iyêre to ôbi môrij ya hen né a men. Menba, Jésu ay tô derê tô kwôlo Emen biji. ³ Bay erap naɲ gawra wo meray bij Jésu, bijé pôrbu a ayari erap. ⁴ Nijba, bay nêem saɲ naɲ dî ligi Jésu a ré, sa kibi kwônê bijé. Menba, bay surge sa iyêre déj a kirij ka Jésu dibij ya hen aɲ herbijji ôbi merayê naɲ jaare to ôbi yi sara hen. ⁵ Kirija Jésu gel ayê bôô woji hen iyôn menba, ôbi kôlij ôbi merayê bi wo hen iyôn ba: «Melapnen, têrij tom dôrij sam a.»

⁶ Kirij bay ka hen na, *bay derê tô tôô to Emen kôba môrji ya men. Bay erem kwôlê bôrji a ⁷ iyôn ba: «Wô mi a gawra wo hen ré iyêl hen iyôn ba? Ôbi tiiré na Emen. I a na ôbi dé bôri

jalê sa têriṅ a ba? Emen pôn nêṅ a na ôbi dé bôri jalê sa têriṅ lê gawra.»

⁸ Kirijna bay erem hen iyôṅ na, Jêsu hôn kwôlo yi bôrji a niṅ aṅ kôlji iyôṅ ba: «Wô mi a kené erem kwôlê wo hen iyôṅ bônṅge a ba? ⁹ Kôliṅ ôbi merayê <Têriṅ tom dôriṅ sam a> a derê kelê lew, laba kôli <Hena ta ay jaare tom aṅ ju ô> a derê kelê lew dī ba? ¹⁰ Haw hen, ka henê wo nôbi *Kema Gawra ené ôriṅ naṅ néé sa terare a na, wô dôriṅ têriṅ sa bîné.» Menba, ôbi kôliṅ ôbi merayê na iyôṅ ba: ¹¹ «En kôlem, hena ta ay jaare tom ôriṅ iṅ.»

¹² Menba, kirij bay ka hen, ôbi hena ta aṅ ay jaare tori lew siṅ nô. Kirij bay ka hen tu bîné kêṃ na sari a. Tiniji ge kay aṅ bay ay kibi Emen kôl iyôṅ ba: «Sa pôn nini gel aṅga gelij hen iyôṅ né kwôy.»

Jêsu uwôge Lébi

(Mt 9: 9-13, Lk 5: 27-32)

¹³ Jêsu si nô si kwa cér wo dami a. Bîné kêṃ era yiri a aṅ ôbi halji. ¹⁴ Kirijna Jêsu ô tô geré menba, ôbi gel Lébi, woṅ kema Alpé, mô kini eṅgé wôgê sa gasugo a menba, Jêsu kôli iyôṅ ba: «Era tôn a.» Menba, ôbi hena ô tôri a.

¹⁵ Jêsu naṅ bay tôri ômji are iyé Lébi a menba, *bay eṅgé wôgê kwône naṅ bay lê têriṅ môriji ya naṅ ci men. Sa hende to hen na, bay kwône kôbji tôri. ¹⁶ Bay derê tô tôô to Emen kaṅ bay tô Parisiṅêṅê gelji wo Jêsu ôṃ are naṅ bay eṅgé wôgê men, naṅ bay lê têriṅ a men, menba, bay kôliṅ bay tôri iyôṅ ba: «Wô mi a Jêsu ré ôṃ are naṅ bîné bay ka iyôṅgi hen ba?»

¹⁷ Kirija Jésu toy kwôlê wo bay kôl hen menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Na bîné ka ômîj a geyé dôktôr dîba na ka berari a geyé dôktôr ré. En era sa terare a nà, na wô uwôgê bîné ka dôrnê ré, nijba, en era na wô uwôgê bay lê têrijn dî.»

*Kwôlo gengij sa beré yi sa emê a
(Mt 9: 14-17, Lk 5: 33-39)*

¹⁸ Kirij bay ka hen na, bay tô Ja ôbi lê batêm naj bay tô Parisijnêjê jôrij bôrji kurôn wôsa ayê bôô woji. Bîné ka pôni era sa engerij Jésu iyôn ba: «Wô mi a bay tô Ja ôbi lê batêm naj bay tô Parisijnêjê ré jôrij bôrji kurôn wô sa ayê bôô woji menba, bay tom jôbi ba, li hen iyôn né wô mi ba?»

¹⁹ Jésu uwôlji sara iyôn ba: «Bîné ka era kini kurô hen ba ka dé bi bay ré jôrij bôrji kurôn kirija ôbi iyéy kurô ba ya naj ci tô hen ba? Hena ôbi ré mô naj ci ba ya tô na, bay a nêmé kapé emê ré. ²⁰ Wulê wo bay a derê ôbi kurô perêrji a aj hen na, na wulê bi wo hen a bay ré jôrij bôrji kurôn.»

²¹ «Kwôni ayrê bargay ka kôrbi uwôlij tu ka ôli sa pôn ba? Hena kwôni ré ay bargay ka kôrbi uwôlij tu ka ôli na, bargay ka ôli hen na, a yêgij a tumô tumô. ²² Kwôni a bê care to kôrbi bô gwolé woj arij wo ôli a ba? Hena ré na iyôn na, care hende to hen a anê gwolé bi wo hen. Aj care men gwolé a men na, na anja a mênij kêm. Dô wo care to a wubé tô hen na, bi bijn bô gwolé wo kôrbi a.»

*Kwôlo gengij sa sa merê ta
(Mt 12: 1-8, Lk 6: 1-5)*

²³ Sa to pôni a na sa *sa merê ta menba, Jésu naŋ bay tôri ôrji si bô yagê kaw ka bay uwôgeji blé hen, menba, bay tôri pôy sa kaw bay ka hen kôbriji a ôriŋ ta. ²⁴ Menba, Parisiŋêŋê kôliŋ Jésu iyôŋ ba: «Wô mi a, bay tòm ré li aŋga tôô to *Moyis jô lê naŋ sa merê ta hen ba?»

²⁵ Menba, Jésu kôlji iyôŋ ba: «Na ken dêŋse kwôli aŋga kelma Dabid na li kirina bay ôriŋ naŋ aŋgaŋ emê ré aŋ kurôŋ na liji naŋ biŋé kari hen né ba? ²⁶ Ôbi na si bô *iyéy Emen a wulê wo Abiyatar na na ôbi bê kwôbe wo dami hen, aŋ kelma Dabid naŋ biŋé kari ômji mapa bi wo bay tibij Emen hen. Mapa bi wo hen, na yi gengij sa bay bê kwôbe mera hen ba, na li iyeŋ ba?»

²⁷ Menba, Jésu hô kôlji iyôŋ ba: «Na Emen a biŋ gawra sa sa merê ta dîba, Emen na dî gawra bi ré uwôl hini emê sa sa merê ta a ré. ²⁸ Hen iyôŋ na, nôbi Kema Gawra ena Kelma sa sa merê ta men.»

3

Gawra wo kôbri ma (Mt 12: 9-14, Lk 6: 6-11)

¹ Jésu hô bô *iyéy daŋare. Gawra wo pôni wo kôbri ma mô ya. ² Biŋé ka mô ya hen bô Jésu ciré gelé sé ôbi ré berarê gawra bi wo hen naŋ sa *sa merê ta wô uwôliŋ kwôlê sari a. ³ Menba, Jésu kôliŋ gawra wo kôbri ma bi wo hen iyôŋ ba: «Hena ta ju era sa dèbe derôre a na.»

⁴ Menba, Jésu eŋgerij biŋé ka dèbe naŋ dî hen iyôŋ ba: «Lê deré men, lê habré men naŋ sa sa

merê ta a ba, na kwo yôn a derê ba? Berarê kwôni laba deréri dî ba?»

Menba, bay mô wôm sidîñ. ⁵ Jésu bôrji pôn pôn nañ bô tarê men, nañ tu na a men, wô kibi bô deŋgelé woji. Menba, Jésu kôliñ ôbi kôbi ma bi wo hen iyôn ba: «Jé kôm.» Menba, ôbi ay kôbri ta menba, kôbri bi wo hay hen hô dô hôriñ kini a. ⁶ Kamañ Parisipênê siji nô bô iyéy dapare a añ wogéji geré nañ bîné ka kelma *Hérôd wô deré Jésu.

Kwônê bîné era ligi Jésu a

⁷ Jésu nañ bay tôri dôrji yirji wolé kibi cér wo Galilé. Bîné kwône ka hena sa iyére to Galilé men, ka hena sa iyére to Judé biri ôriñ. ⁸ Ka hena Jérusalêm men, ka hena sa iyé Idumé men, ka hena si cêgi cér wo bay uwôgeri Jurdê hen nañ ka hena sa iyé Tir a nañ sa iyé Sidôn. Bîné kwône era ligiri a wôsa bay toy kwôli are kê m ka ôbi li. ⁹ Jésu kôliñ bay tôri bay ré bu sa tê bato biri wô wo kwônê bîné ma ré dîrêri. ¹⁰ Jésu li hen iyôn wôsa ôbi berare bîné gañ niñ, añ ka ôriñ nañ ômpare yirji a hen nôgeriñ yirji si ligiri wô hebé yiri añ ciré uwônîñ gelé. ¹¹ Kirîna tunu to habîñ gel Jésu, menba, cibji gubarji tumôri a añ kôl kañ a ta kôl iyôn ba: «Ju na Kema Emen na tiri.» ¹² Menba, Jésu banji dô bi bay ré li bi bîné ré hôn wo dîré na i ba ré pa pa.

*Jésu tô bay tôri ka môj kibi wôô hen
(Mt 10: 1-4, Lk 6: 12-16)*

¹³ Jésu hena ô si sa keram a. Ôbi uwôge bîné ka ôbi tôrji añ bay eraji ligiri a. ¹⁴ Añ tô môj kibi wôô perêrji a añ uwôgeji bay jé men, bay ré ba

naŋ dɛi aŋ ôbi jéji ô ulê béré. ¹⁵ Men, bi bay ré uwôŋ néé wô dagiŋ tunu to habiŋ.

¹⁶ Impê ka môj kibi wôô ka Jésu tôrji hen na, heniji a na: Simô, Jésu biri hini wo dɛŋgi ré na Piyêr. ¹⁷ Si *Jak naŋ yêni Ja kaŋ kam Jébédé Jésu biji hini ré na Bowanêrjês, iyayriri na «enê emen». ¹⁸ Jésu uwôge André, Pilip, Bartélémi, Matiyé, Tomas, Jak woŋ kema Alpé, Tadé, Simô woŋ kema iyére hen ¹⁹ naŋ Judas Iskariyôt wo a sa derê tumô bay bayi Jésu aŋ bi bay ré sa biri hen.

Balê Jésu dôri ôriŋ wolé

²⁰ Menba, Jésu bulo hera ô ira menba, kwônê biŋé hô daŋji sôŋ aŋ li wo Jésu naŋ bay tôri uwôŋji kini emê ani ré kwôy. ²¹ Kirija bay gel yi hen iyôŋ na, balê Jésu sa dôri ôriŋ wôsa bay kôl iyôŋ ba: «Ôbi gal.»

Jésu uwôl kwôlê sa kwôlo bay uwôli sari a hen

²² Menba, bay derê tôô to Emen ka hena Jérusalêm kôlji iyôŋ ba: «*Béyêljébul mô bôri a, na kelma wo tunu to habiŋ hende to hen a biri nééri aŋa ôbi ré dagiŋ tunu to habiŋ.»

²³ Jésu uwôge biŋé ligiri a aŋ kôlji kwôlê naŋ gwosore kôl iyôŋ ba: «Sidan sa pôn dagerê yiri sôŋ ba? ²⁴ Hena biŋé ka bô emê iyére tôni a ré kariŋji aŋ sêŋji ba, emê iyére hende to hen a yé sem né. ²⁵ Hena biŋé ka pôn bô ira kariŋji aŋ sêŋji ba, bô iyére hende to hen a yé sem né. ²⁶ Hena Sidan né sêŋ naŋ yiri gaŋ na, néé wori a naŋê.»

²⁷ «I a nê mê wô piyê kibi geré wo ôbi néé aṅ siṅ ira ô pôriṅ aṅgari ba? Hena kwôni ré gey lê hen iyôṅ na, ôbi a harêri tumô pa dem aṅa ré điṅ yiri pôriṅ aṅgari tô.»

²⁸ «Na tu kwôlê a ené ena kelêṅge hen, têriṅ to biṅé kêm men kiriṅa bay a kelê kwôlo habiṅ gengiṅ sa Emen a men na, têriṅ toji hende to hen a dôriṅ sarji a. ²⁹ Niṅba, i i wo kôl kwôlo habiṅ gengiṅ sa Tunu toṅ hende bô bôre na, têriṅ tori hende to hen a dôriṅ né yôd. Wôsa na têriṅ to yi naṅ kunu a ôbi ré li hen.» ³⁰ Jêsu kôl hen iyôṅ, wôsa bay kôl tunu to habiṅ ré yi bôri a.

Yoo Jêsu naṅ yê nêri

(Mt 12: 46-50, Lk 8: 19-21)

³¹ Yoo Jêsu naṅ yê nêri saji aṅ đibiṅi nô, bay jé uwôge Jêsu. ³² Kwônê biṅé mô méeri ta menba, bay kôli: «Ju toy, yom naṅ yê nê m đibiṅi nô hen ya. Bay geyem.»

³³ Menba, Jêsu kôlji iyôṅ ba: «Biṅé ka yôṅ a na yon men, yê nê men ba?»

³⁴ Menba, Jêsu bô kwônê biṅé ka mô tôṅ kwari a hen aṅ kôbji, menba, ôbi kôl iyôṅ ba: «Berêṅge nà, ken gel kwônê biṅé ka yi hen na, bay a yé mega yon men, yê nê men iyôṅ.

³⁵ Kwônê wo li aṅga Emen gey hen na, ôbi a na yê nen men, yê ren men, yon men.»

4

Gwosoy kwôlo gengiṅ sa ôbi cé

(Mt 13: 1-9, Lk 8: 4-8)

¹ Jêsu hô ay tô geliṅ biṅé are kibi cér wo Galilé. Kwônê biṅé era sa daṅ ligiri a, aṅ li wo ôbi đay

mô bô bato wo yi bô cér a hen, aɲ tô kwônê bijné ka ba hen dɪbijɪ terare a dɪa kwa cér a. ² Jésu gelɪɲ kwônê bijné are dé dé aɲ naɲ gwosoy kwôlê gay gay. Ôbi kôlji iyônɲ ba:

³ «Toyénge, sa to pônɪ gawra wo pônɪ si ô wô wusé kaw bô yagê wori a. ⁴ Kirɪɲa ôbi wuse kaw bay ka hen iyônɲ na, kwa ka pônɪ herɪɲ bɛnggê geré aɲ ciré sa gôl ôm. ⁵ Kwa ka pônɪ herɪɲ kirɪɲ kaɲ jerew a nɪɲba, terare to wurôbi to hanêre ré ôriɲ tôɲ ba naɲ. Menba, bay si lew haji, ⁶ nɪɲba, kirɪɲa tare jôriɲ, menba, jubu gaɲ aɲ kaw bay ka ré herɪɲ kirɪɲ kaɲ jerew a hen na, ma wôsa hanêrji ô kelanɲ né. ⁷ Kwa ka pônɪ herɪɲ perê gesem a. Kirɪɲa bay si, menba, gesem bi wo hen yêrji aɲ sarji si ré. ⁸ Kwa ka pônɪ herɪɲ terare to dôri a aɲ si dô men, dɛbe dô men, yê dô a men. Sa ka pônɪ gusɪɲɲiji ô tôre subu, ka pônɪ tôre jii men, ka pônɪ ô arew men.»

⁹ Menba, Jésu kôl iyônɲ ba: «Kwônɪ wo mari ya wô toyɪɲ kwôlê bi wo hen ba, bi toy.»

*Wô mi a Jésu ré kôl kwôlê naɲ gwosore ba?
(Mt 13: 10-17, Lk 8: 9-10)*

¹⁰ Kirɪɲa kwônê bijné ôrji ta nɪɲ menba, bay tô Jésu ka môj kibi wôô hen naɲ ka dɪaɲgi ka mééri hen, engeriri kwôlê gengɪɲ sa gwosore to ôbi ré iyêlji hen. ¹¹ Menba, Jésu kôlji iyônɲ ba: «Kwoɲge kenbay ba, Emen bɛngge ken hôn aɲga gengɪɲ sa emê iyére tori ka yi kini uwôbêrji a hen. Nɪɲba, bijné ka ba nô hen ba, toy na bô gwosore a. ¹² Are bay ka hen yi hen iyônɲ aɲ bi <kirɪɲa bay ré bô kirɪɲ ba, bay ré gel ani ré men, kirɪɲa bay ré toy kwôlê ba, bay ré hôn bôri ré men. Yi hen iyônɲ wô

wo bay ma ré ayê bôrji aṅ bi têriṅ toji ré dôriṅ iyôṅ né.» »

Jésu dô bô gwsore to ôbi cé kaw hen

(Mt 13: 18-23, Lk 8: 11-15)

¹³ Jésus hô kôlji iyôṅ ba: «Ken hôn bô gwsoy kwôlê wo hen né ba? Ka lê iyeṅ a kené henê tô gwsore to đanṅi to ba hen ba? ¹⁴ Ôbi wusé kaw, wuse kwôlo Emen. ¹⁵ Bijné ka yi mega bêṅgê geré ka kaw heriṅ ya hen na, na bijné ka toy kwôlê bi wo hen menba, Sidan era lew sa mène kwôlê wo bay ré toy hen bôrji a aṅ. ¹⁶ Bijné ka yi mega kirinṅ kaṅ jerew ka kaw heriṅ ya hen na, na bijné ka toy kwôlê bi wo hen, menba, enṅe naṅ yi derê. ¹⁷ Nipba, bijné bay ka hen na, hanêriṅ naṅ men, bay đebe sa têriṅ a sem né a men. Aṅ kirinaṅ aṅgaṅ bô emê kurinṅ sarji a ley, bay gilji gusiṅ ley, wô kibi kwôlê bi wo hen na, bay heriṅ. ¹⁸ Bijné ka yi mega kirinṅ kaṅ gesem ka kaw heriṅ ya hen na, na bijné ka toy kwôlê bi wo hen, ¹⁹ nipba, ermé kwôlo sa terare a nà men, kwôli aṅgaṅ upé men, ermé sa doyaṅ gay gay a men na, yêr kwôlê bi wo hen duu aṅ li ani ré. ²⁰ Bijné ka yi mega kirinṅ ka dôri ka kaw heriṅ ya hen na, na bijné ka toy kwôlê bi wo hen aṅ ay liṅ jé sara, bay yi mega kaw ka uwoṅ kirinṅ ka dôri iyôṅ. Bay toy kwôlê bi wo hen men, bay enṅe aṅ liṅ ariri a men. Aṅ ka pôni gusiṅniṅji ô tôre subu men, ka pôni tôre jii men, ka pôni ô arew men.»

Gwsoy kwôlo gengin sa lampa

(Lk 8: 16-18)

21 Jésu hô engeriji iyôn ba: «Kwôni dî tare bô lampa aṅ emné gwore sara réba déré tô kalan a sa pôn ken gel ba? Hena ôbi ré dî tare a bô lampa ba, na wô teré ta gurô pal a ré ba? 22 Wôsa aṅga yi kini uwôbêrji a ba, a sa yé tu wolé men, ka kwôni hôn né tô ba, a sa yé tu tare a nô men. 23 Hena kwôni ré naṅ mari wô toyiṅ kwôlê wo en kôl hen na, bi toy.»

24 Jésu hô kôlji iyôn ba: «Déṅge tu melênê sa yerṅge a wôsa kwôlê wo ken toy a. Gway wo ken ay gengiṅ are bi hen a Emen né hô gengiṅ béṅge hôriṅ, dô réba a dé kwo na ken lip megêrna hen sôn. 25 Wôsa kwôni wo naṅ uné ba, bay a hô biri a sara. Niṅba, kwo ari uné kari lôḡ hen na, bay a derê bay ka lôḡ hen kôbri a aṅ sôn.»

Gwosoy kwôlo gengiṅ sa kay cé ka si sa kibriji

26 Jésu hô kôlji iyôn ba: «*Emê iyére to Emen na, yi mega gawra wo ô wusé kay cé bô yagé iyôn. 27 Kirijna ôbi yi kum yoyre men, hena ta tô kirij men na, ôbi hôn na ba kaw ka dîré wusu hen ré si iyeṅ ba men, ré dūbu iyeṅ ba a men ba, ôbi hôn né. 28 Terare bi kay cé gwôbe aṅ dūbu cêgeri wori ba, kaw si sa, cêgeri wori sôn sa kaw bay ka hen yi gusiṅ. 29 Aṅ kirijna sa kaw né niṅ na, bay jé bay walêrji sa wal wôsa na tay walêrji niṅ.»

Gwosoy kwôlo gengiṅ sa gusiṅ ilew

(Mt 13: 31-32, Lk 13: 18-19)

30 Jésu hô kôl iyôn ba: «Emê iyére to Emen na, na gengére naṅ mi pôn ba? Na mi a nana ayê gengiṅ ba? 31 Emê sa iyére to Emen na, yi mega gusiṅ iluw iyôn. Kirijna kwôni ciji na, bay

dê gôlij gusij anğa kêm ka terare a na. ³² Nijba, kirija kwôni ciji na, bay si aṅ dūbu aṅ yi gurô wo dami gôlij sa gurô ka ñiné ban hen, aṅ kôbri gaṅné aṅ li wo ciré ka derômaran a kêm sa li gwoné woji ya.»

³³ Na naṅ gwosoy kwôlo gay gay bi wo hen a Jésu uwôlij béré. Ôbi kôl hen iyôn aṅ bi ka dēbe toy hen, ré hôn dô. ³⁴ Jésu kôlji kwôlê wôni ba ulê gwosore bô ré. Nijba, kirija ôbi na pini naṅ bay tôri na, ôbi dôrji tô gwosore hende to gay gay hen.

Jésu jôrij kal geré
(Mt 8: 23-27, Lk 8: 22-25)

³⁵ Wulê bi wo hen na, Jésu kôlij bay tôri iyôn ba: «Na dayênge tera cér wo dami hen.»

³⁶ Bay déṅ kwônê ñiné menba, bay tôri ôrij naṅ dī bô bato a wo ôbi môrij hen, bato ka dāṅgi kwône kirij bay ka hen. ³⁷ Kirij bay ka hen na, kal wo dami ge aṅ di kam bi a bô bato aṅ li wo kam wôn bôri. ³⁸ Menba, kirij bay ka hen Jésu gesel sari yij kum si tô bato yaṅ. Bay tôri eṅni aṅ kôli iyôn ba: «*Rabi, ju gel wo naa mênij hen né ba?»

³⁹ Jésu eṅgij tô kum a aṅ ône kal naṅ néeri men, kôlij cér iyôn ba: «Cér wôm tôṅ.» Menba, kal dī geré ba men, kirij iyer iyêêr a men. ⁴⁰ Menba, Jésu kôlij bay tôri iyôn ba: «Wô mi a kené hare hen iyôn ba? Wô mi a kené bi bônṅge sa Emen a ré ba?»

⁴¹ Kirij bay ka hen na, harê wo dami liji men, tiniji ge kay a men aṅ bay kôl perêrji a iyôn

ba: «Gawra wo nà, ná kwo iyen̄gi a kal nān cér kôba, ré biri kwôlê hen ba?»

5

*Jésu berare gawra wo tunu to habīn yi bôri a
(Mt 8: 28-34, Lk 8: 26-39)*

¹ Bay era sa bīn cêgi cér wo bô emê wo Gérasénijê. ² Menba, Jésu herbe tòn̄ menba, gawra wo pôn̄i so si sa kam̄nê iyôn̄, ān era ligiri a. Na gawra wo tunu to habīn mô bôri a. ³ Gawra bi wo hen na, kini merêri na sa kam̄nê ān kwôn̄i nê̄m berêri harêri nān gān̄gi musure ré. ⁴ Wôsa bay ulêri gān̄gi musure têri a men kôbri a men. Nīnba, ôbi ka gān̄gi musure hende to hen ān. Ān kwôn̄i nê̄m wo a berêri bīn né. ⁵ Sa pôn̄ pôn̄ ôbi mô sa kam̄nê men, sa keram̄nê men, karê kula men, walê yiri nān jerew a men.

⁶ Kirija ôbi gel Jésu kelān menba, guro ān sa cubu gubari tumôri a. ⁷ Menba, ka kula nān nêri kôl iyôn̄ ba: «Ju gey mi yen a ba, Jésu Kema Emen wo ta, en uwôlem nān hini Emen, gelen gusij̄ né.»

⁸ Ôbi kôl hen iyôn̄ wôsa Jésu kôl iyôn̄ ba: «Tunu to habīn si ān bô gawra bi wo hen.»

⁹ Menba, Jésu engeriri iyôn̄ ba: «Henem na i ba?» Menba, ôbi kôli iyôn̄ ba: «Henen na kwônê bīnê, wôsa nini kwônê.»

¹⁰ Menba, ôbi kôlij̄ Jésu iyôn̄ ba: «En uwôlem dage tunu to habīn hende to hen ān bô emê woni a.»

¹¹ Kirij̄ bay ka hen na, ða kwa keram a na, kwônê gwôsij̄ô ka ôm are ðebiji ya. ¹² Tunu

to habiɲ hende to hen uwôliɲ Jésu kôli iyôɲ ba: «Nini uwôlem dagêni bê bô gwôsiɲô ka dɔbu hen.»

¹³ Jésu gey naɲ ci sara. Aɲ tunu to habiɲ hende to hen siji ôrji bô gwôsiɲô bay ka hen, aɲ li wo gwôsiɲô bay ka sak wôô hen yêseraji ta sa keram a heriɲji bô kam a, aɲ yiji kam maji kêm.

¹⁴ Bay gemé gwôsiɲô bay ka hen ge ô kôliɲ biɲé derô ira men, kôliɲ biɲé nono men, kwôli are bay ka hen, aɲ biɲé kêm ôrji gelé. ¹⁵ Bay era ligi Jésu a aɲ gel gawra wo na ôriɲ naɲ tunu to habiɲ bôri a hen. Ôbi mô tôɲ men, tôbe bargay men, tiri iyer dô a men. Kirina bay gel hen iyôɲ, menba, harê liji. ¹⁶ Biɲé ka ré gel aɲga sa sa gawra bi wo tunu to habiɲ na bôri a hen men, aɲga sa sa gwôsiɲô hen a men hen na, bay ô dôriɲ biɲé. ¹⁷ Menba, biɲé kêm ay tô engeré Jésu ré si erêɲ bô emê woji a.

¹⁸ Kirina Jésu dɔay bô bato a menba, gawra wo tunu to habiɲ na bôri a hen, engeriri dîré erê naɲ dî. ¹⁹ Jésu jôri aɲ kôli iyôɲ ba: «Ô iɲ tom ligi balêm a aɲ ju kôli kwôli aɲga Kelma li naɲ ju hen men, na iyeɲ a ôbi ré bô tu ɲa tom ba men.»

²⁰ Ôbi ô aɲ kôliɲ biɲé naɲ sa iyére iyére to tôre môj hen kwôli aɲga Jésu ré li naɲ dî hen aɲ biɲé kêm tiniɲi ge kay.

Môni Jayrus naɲ iyore toɲ hende ômpare

(Mt 9: 18-26, Lk 8: 40-56)

²¹ Jésu dɔay naɲ bato ô si cêgi cér menba, kwônê biɲé hô danɲi ligiri a. Jésu mô na kibi cér a. ²² Kirin bay ka hen menba, gawra wo pôni kwo bay uwôgeri Jayrus. Ôbi na kelma woɲ sa

*iyéy dapare to pôni. Kirijna ôbi gel Jésu menba, ôbi cubu gubarî tumôri a, ²³ aɲ uwôli kôl iyônɲ ba: «Môɲnen to dê ta ma, era ju sa uwôl kôm sara bi hende gôl ben, aɲ bi hende wôl sum sa terare a na.»

²⁴ Jésu hena ô naɲ dî menba, kwônê bîɲé ô tôri a aɲ nôgeriɲ yirji.

²⁵ Kirijɲ bay ka hen na, iyore to pôni kwôbe ô yere a li elê môj kibi wôô. ²⁶ Hende li tu ɲa gaɲ kirijna bîɲé gay gay woge geré ciré berarêre men, hende mêne kôbre gaɲ a men, niɲba, hende berare ré. Yere hô lere ôriɲ tumô tumô. ²⁷ Iyore hende to hen toy kwôli Jésu naɲ aɲga ôbi li hen menba, hende era perê kwônê bîɲé si cêgeri aɲ hende hebe bargay kari. ²⁸ Wôsa hende kôl bôre a iyônɲ ba: «Hena ené hebe bargay kari mera kôba, na berarê seɲge.» ²⁹ Kirijɲ bay ka hen na, kwôbe wo na ô yere a hen na, naɲ aɲ yere gware aɲ hende berare. ³⁰ Jésu bô mega kwa néeri ré dôri menba, ôbi bul hô perê kwônê bîɲé aɲ kôl iyônɲ ba: «Na i a hebé bargay kaɲê ba?»

³¹ Menba, bay tôri kôli iyônɲ ba: «Ju gel kwônê bîɲé ka nôgerem hen né aɲ jeré kôl: <Na i heben ba?> »

³² Menba, Jésu bô kwari dîré gelé i a ré heberi hen ba. ³³ Iyore hende to hen na, hare aɲ wuré wôsa hende hôn aɲga sa sara hen. Menba, hende era sa cubu gubare tumô Jésu a aɲ kôli aɲga ré li are hen. ³⁴ Menba, ôbi kôle iyônɲ ba: «Yéren, ayê bôô woré gôliɲ naɲ mu, ô naɲ bô jalé aɲ bi ômpare toré hende to hen dôriɲ sarê yôd.»

³⁵ Kirijna Jésu iyêl ba ya tô menba, bijné ka bô iyé kelma woŋ ôbi sa iyéy dapare hen saji sa kôlij kelma bi wo hen iyôn ba: «Môjnm na ma nij, menba, ju dôyrê *Rabi wô mi sôn ba?»

³⁶ Nijba, Jésu toy kwôlê bi wo bay kôl hen menba, ôbi kôlij kelma woŋ sa iyéy dapare hen iyôn ba: «Hare ré, bi bôm san a.»

³⁷ Jésu jô wo kwôni ré biri nijba, bijné ka ô naŋ dî a na Piyêr men, *Jak naŋ yêni Ja men. ³⁸ Bay saji iyé kelma woŋ ôbi sa iyéy dapare a. Kirij bay ka hen Jésu gel wo bijné herage men, ka pôni sôm men, karêji kula a men. ³⁹ Ôbi si bô ira aŋ kôlji iyôn ba: «Wô mi a kené herage gaŋ men, sômné a men iyôn ba? Mône to nà ná, ma ré, hende yi na kum.»

⁴⁰ Menba, bay ayrêri. Kirij bay ka hen na, Jésu dageji kêm nô aŋ ay iba mône naŋ yore men, bijné ka ré biri hen men, ôrij naŋ ci bô iyére to mône hende to hen yij ya hen. ⁴¹ Jésu fu kôbi mône aŋ kôl iyôn ba: «Talita kum.» (Iyayriri na: «Mône hena ta, en kôlê.»)

⁴² Kirij bay ka hen na, hende hena aŋ ô ta. Mône hende to hen na elêre na môj kibi wô. Bijné ka dufubu ya hen na, tiniji ge kay damaŋ. ⁴³ Jésu kôlji iyôn ba, kwôlê wo hen na, bay ré kôlij kwôni ré pa pa. Menba, ôbi kôlji bay ré bure aŋaŋ emê.

6

*Bijné ka Najarêt kaŋ bê bôrji sa Jésu a
(Mt 13: 53-58, Lk 4: 16-30)*

¹ Jésu erêp kirip bay ka hen aṅ hô sa iyére tori a aṅ bay tôri ôrji naṅ dî. ² Kiripna sa *sa merê ta nêmenba, Jésu ay tô gelip bîné are bô *iyéy daṅare a. Kwônê bîné ka mô ya hen na, toy kwôlo ôbi kôl hen menba, tiniji ge kay aṅ bay kôl iyôn ba: «Gelé aṅga na ba, hena na yôn sôn ba? Tu melênê wo na ba, i a biri ba? Iyeṅ a ôbi ré li giṅê wo yi iyôn ba?» ³ Jésu na ôbi albê gurô ré ba? Mari a na yori ré ba? *Jak men, Josês men, Jud men, Simô a men a na yêneri ré ba? Yêneri kaṅ yébé môrji perêrna nà ya ré ba?» Kirip bay ka hen na, ermé woji liji kwôy aṅ bay kaṅni. ⁴ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «*Ôbi kibi Emen na, kirip ka daṅgi a ba bay a biri kwôlê haji, nipba, sa iyére tori men, perê balêri a men na, bay biri kwôlê ré.»

⁵ Kirip bay ka hen na, Jésu li aṅgaṅ giṅê kani pôn né kwôy, nipba, ôbi berare bay ômpare ka pônî uwôlip kôbri sarji a. ⁶ Bê wo bay bi bôrji sari a ré hen na, dê sari.

*Jésu jé bay tôri ka môj kibi wôô hen
(Mt 10: 5-15, Lk 9: 1-6)*

Jésu ô naṅ sa iyére da da hen wô gelip bîné are. ⁷ Na hen iyôn a, ôbi ré uwôge bay tôri ka môj kibi wôô aṅ jéji wôô wôô aṅ biji néé bi bay ré daṅip tunu to habip. ⁸ Jésu kôlji iyôn bay ré ay ani kani pôn kôbriji a ré. Bay ré ay saade wôni ré men, magela wôni ré men, selé tôni ré men, nipba bay ré ay na kwoore kôbriji a mera. ⁹ Bay ré dôbe garbê têrji a, nipba, bay ré tôbe bargay wôô wôô ré.

¹⁰ Jésu hô kôlji iyôn ba: «Kirijna ken si bô iyére tóni a na, ken mô ya kwôy jén kirijna ken ôrij ta. ¹¹ Kirijn ka yôn yôn ka ken ô ya ana bay ré berénge yirji a ré men, bay toy kwôlê kebrenge a ré a men na, ken gage beni ténge. Ôbi a na anğan gelé ka a ulê kwôlê sarji a.»

¹² Bay tô Jésu ôrji an uwôlji béré bij bijné an bi bay ré bul cêgeriji bij têrij toji. ¹³ Bay dage tunu to habij kwône men, bay fu sa bay ômpare kwône nan wen an bay berare.

Temay Ja ôbi lij bijné batêm
(Mt 14: 1-12, Lk 9: 7-9)

¹⁴ Kelma *Hérôd toy kwôlê wo bijné kôl hen wôsa wulê bi wo hen na, hini Jésu ôm gôrij kirijn. An bay kôl ôbi ré na Ja ôbi lê batêm a ré so hera perê bijné ka ma a na wô bi wo hen a ôbi ré ôrij nan néé wou lij anğan genê kêm hen. ¹⁵ Men, ka pôni kôl iyôn ba: «Na *Eli», ka dangi kôl iyôn ba: «Na ôbi kibi Emen mega ka ca tumô hen.»

¹⁶ Kirijna Hérôd toy kwôli anga Jésu li hen menba, ôbi kôl iyôn ba: «Na Ja ôbi lê batêm wo na en bi bay naa, jô sari hen a hô hera sôn hen.»

¹⁷ Wôsa Hérôd nan yiri a na bé bay na fu Ja ôbi lê batêm an bay harêri nan ganji musure an bay uwôli dangay a. Ôbi li hen iyôn wô kibi *Hérodíyad top tami yêni Pilip to ôbi ayre lij tamni hen. ¹⁸ Ja ôbi lê batêm na kôlij Hérôd iyôn ba: «Dé wo jeré ayê tam yênem lij tamnem ré.»

¹⁹ Hérodíyad bôre tare gan sa kwôlo Ja ôbi lê batêm kôl hen an hende gey teré deréri, nijba, hende nê nê. ²⁰ Hérôd kemnan Ja ôbi lê batêm

gaɲ. Wôsa ôbi ré na kwôni wo ré li are naɲ gerérji men, ôbi ré na ôbi bô bôrê a men. Menba, Hérôd jô sari. Kirɲa Ja ôbi lê batêm kôliɲ Hérôd kwôlê hen iyôɲ na, Hérôd dôbe mari dô toyɲ men, kwôlê wori bi wo hen dôyrêri damaɲ a men, niɲba, ôbi toyri naɲ yi derê.

²¹ Sa to pôni a na Hérodíyad uwôɲ geré. Sa hende to hen na, na sa lê yi derê gengɲ gesserê sa yê Hérôd. Hérôd li aɲgaɲ emê uwôgerɲ biɲé ka li jé naɲ dɪ hen men, dami ka asgarɲê men, bay upé ka damné damné ka bô emê wo Galilé a men. ²² Kirɲ bay ka hen na, môni Hérodíyad soo bô ira naɲ wôrê. Menba, wôrê wore bi wo hen dôriɲ Hérôd gaɲ men, dôriɲ kergê kari gaɲ a men. Menba, kelma Hérôd kôliɲ môni temale hende to hen iyôɲ ba: «Eɲgeren aɲga mu gey mera aɲ na béré.» ²³ Hérôd dusu yiri buru kôli iyôɲ ba: «Aɲga yôɲ yôɲ ka mu gey na, na béré, hena ré na soré kwa emê iyére tiɲê bi meré emê kôba na béré.»

²⁴ Hende si kirɲ ka hende ré wôriɲ hen aɲ, aɲ ô eɲgeré yore iyôɲ ba: «Na mi a ené eɲgere ba?» Menba, yore uwôle sara iyôɲ ba: «Eɲgere sa Ja ôbi lê batêm.»

²⁵ Hende hô bul hô lew bô iyére to kelma Hérôd môriɲ ya hen. Hende ô ligiri a aɲ kôli iyôɲ ba: «En gey bi jeré ben sa Ja ôbi lê batêm lew bô subra.»

²⁶ Menba, tiri mène damaɲ. Niɲba, wô tôô to ôbi ré ay hen men, wô tu kwônê kergê kari a men na, ôbi gey jôriɲ mène hende to hen aɲga hende eɲgere hen né. ²⁷ Kelma Hérôd bi asgar pôn era lew aɲ kôli ré ô jera sa Ja ôbi lê batêm

daŋgay a eraŋ. Asgar bi wo hen ô jerê sa Ja ôbi lê batêm daŋgay a, ²⁸ aŋ ula bô subra eraŋ aŋ biŋ môni temale hende to hen aŋ hende ôriŋ biŋ yore. ²⁹ Kirija bay tô Ja toy hen iyôŋ na, bay era sa ay temayri ô emé.

Jésu gôse impê dubu

(Mt 14: 13-21, Lk 9: 10-17, Ja 6: 1-14)

³⁰ Bay jé daŋji ligi Jésus a aŋ bay kôli kwôli aŋga ciré la hen men, kwôli gelé wo ciré gelon biŋé are hen a men. ³¹ Menba, Jésus kôlji iyôŋ ba: «Eranje naŋ en na erêŋge wolé sêd aŋ derô gwôlê aŋ ken dô bul dê.» Ôbi kôlji hen iyôŋ wôsa biŋé kwône era ligirji a men, hôrji aŋ bay uwon kirij kaŋ emé ani ré kwôy.

³² Jésus naŋ bay tôri ðayji bô bato wô erê wolé derô gwôlê kelaŋ naŋ iyére. ³³ Biŋé kwône gelji wo bay ô hen menba, biŋé kwône hônji aŋ biŋé naŋ sa iyére iyére gerji naŋ têrji saji tumô kirij ka Jésus naŋ bay tôri ca erê ya hen.

³⁴ Kirija Jésus herbo tôŋ bô bato a menba, ôbi gel kwônê biŋé menba, tirji liri ŋa wôsa bay yi môŋ gamgé ka ôbi abêrji naŋ iyôŋ. Menba, ôbi ay tô halêji gengiŋ sa are kwône. ³⁵ Kirija kirij kô gaŋ niŋ, menba, bay tô Jésus era ligiri a aŋ kôli iyôŋ ba: «Kirij ka nà ná, kelaŋ men, kirij kôba kô a men, ³⁶ dô wo ju kôliŋ biŋé bi bay ô sa kam iyére ka ða ða na ô wogé ani kelé emé.»

³⁷ Menba, Jésus uwôlji sara iyôŋ ba: «Kenbay ken biji aŋgaŋ emé.» Menba, bay kôli iyôŋ ba: «Hen ba, niŋa erê kelé mapa na tu *dényé arew wôô dema niné biji a bay ré emé ba?»

³⁸ Menba, Jésu engeriji iyôn̄ ba: «Ken naŋ mapa iyeŋ ba? Erêŋge ken ô gelé.» Menba, bay ô gelé aŋ kôli iyôn̄ ba: «Mapa na bay naŋ kuyé wôô.»

³⁹ Kirij̄n bay ka hen Jésu kôlij̄n bay tôri iyôn̄ ba: «Bij̄nge bij̄né ré mô tôŋ naŋ gwogelérji gwogelérji sa kalmê ka geŋ a hen.» ⁴⁰ Menba, bij̄né mô naŋ gwogelérji, gwogelérji hen iyôn̄. Ka pôni na arew men ka pôni tôre bay men. ⁴¹ Jésu pô mapa wo bay hen naŋ kuyé ka wôô hen kôbri a aŋ ôbi bô kirij̄n si derômaran̄ aŋ lij̄n Emen dosé aŋ biilê mapa kôbri a aŋ bij̄n bay tôri ré céŋ bij̄né. Ôbi hô ka kuyé ka wôô hen aŋ biji bi bay ré céŋ bij̄né kêm a sara. ⁴² Bij̄né bay ka hen ôm uyirê. ⁴³ Aŋ tô mapa wo ba naŋ tô kuyé ka ba hen na, bay pô wiinê gwapê môj̄ kibi wôô. ⁴⁴ Perê bij̄né ka ôm mapa bi wo hen na, impê na dubu bay.

Jésu ô sa kam a

(Mt 14: 22-33, Ja 6: 15-21)

⁴⁵ Kirij̄na bij̄né ôm mapa kô hen iyôn̄ nij̄n na, Jésu bi bay tôri day bato a ré ôrji tera tumô si kwa wo Bêtsayda aŋ dôbi d̄iré ba cêgê wô kôlij̄n bij̄né ré irê ij̄n nij̄n, dema d̄iré erê tôrji a tô. ⁴⁶ Kirij̄na Jésu kôlij̄n bij̄né ré irê ij̄n nij̄n, menba, liji dosé aŋ d̄ij̄n yiri ô sa keram a wô uwôlê Emen. ⁴⁷ Kirij̄na tare kurij̄n na, bato wo bay tô Jésu d̄ubu derô cér a bôb menba, Jésu d̄ubu terare a pini. ⁴⁸ Jésu bô wo bay tôri gelij̄n gusij̄n sa jibé bato bô cér a wôsa kal ge si tumôrji menba, kirij̄na kwôrê ka tumô yel nij̄n hen menba, ôbi era sa kam a si ligirji menba, ô mega d̄iré dêji jerê iyôn̄. ⁴⁹ Kirij̄na bay tôri gili wo ôbi era sa kam a

hen iyôn menba, bay erem yaŋ ba ré na, kampê menba, harê liji aŋ bay bi gura. ⁵⁰ Wôsa bay geli kêm aŋ harê liji gaŋ. Kirij bay ka hen, menba, Jêsu iyêlji kwôlê kôl iyôn ba: «Harêŋge ré, na nôbi Jêsu déŋge bônŋge jal.»

⁵¹ Menba, ôbi dŋay naŋ ci bô bato a menba, kal iyer men. Menba, tiniŋi ge kay damaŋ. ⁵² Wôsa bay na hôn bô geŋê wo gengij sa mapa wo na tumô hen né wô kibi bô denŋolé woŋi.

Jêsu berare bay ômpare bô emê wo Génésarêt
a

(Mt 14: 34-36)

⁵³ Kirija bay di cér jô menba, bay saŋi bô emê wo Génésarêt menba, bay wuro bato sa ha kwonŋgé cér a. ⁵⁴ Kirija bay herbe tôŋ bô bato a menba, bijné bô Jêsu hôn. ⁵⁵ Menba, bay guroŋi naŋ sa iyére iyére peraji bay ômpare naŋ jaare ôriŋji kirij ka yôn yôn ka bay toy wo Jêsu ré ô ya hen. ⁵⁶ Kirij ka yôn yôn ka Jêsu ô ya na, ré na sa iyére to dê, ré na to dami a kôba bijné eraŋ naŋ bay ômpare bô gêgêre a aŋ bay uwôli bi ré djiŋi ciré hebé kibi bargay kari ka yi serem serem hen. Kirij bay hen na, bijné kêm ka heberi menba, berare.

7

Anŋaŋ tô môŋ ka balê ka cay

(Mt 15: 1-9)

¹ Si Parisiŋêŋê naŋ *bay derê tô tô to Emen ka pônî henaji Jérusalêm sa daŋji ligi Jêsu a. ² Bay gel wo bay tô Jêsu ka pônî ômji emê naŋ kôbriji wo *kagemi wôsa bay pul ré.

³ Parisijnêñê nañ tô Jubñê ka ba hen kêm a men na, bay ôm emê ba pelé kôbriji derê ré ré, wôsa bay bi kwôlé sa hara wo balêrji a. ⁴ Hena bay ré hena bô gégêr a hera ba, bay pul kôbriji dema bay ré ôm are. Bay bi kwôlé sa hara wo ðangi a mega kwon pelé karbé toñ yê are men, pelé téwre men, nañ pelé karbé to bay iyege hen a men.

⁵ Menba, Parisijnêñê nañ bay derê tô tô to Emen engeriji Jésu iyôn ba: «Wô mi a bay tòm ré liji hara wo môpêrna né men, biji kwôlé sa hara wo balêrji a ré men ba? Bay ôm mapa nañ kôbriji wo kagemi.»

⁶ Menba, Jésu uwôlji sara iyôn ba: «*Ôbi kibi Emen *Esay na kôl ca tumô gengijn sarñge kenbay kañ bay kelê kwôlé kebrenge wôô wôô hen, kôl iyôn ba:

⟨Gawrê bay ka hen na, bay ay keben na nañ kibriji na mera
ðiba bôrji ba kelan nañ en men.

⁷ Bay teben hen na ðéñ iyôn men, anga bay gelijn ðipé hen kôba na tôô to gawrê a men.⟩

⁸ Ken ði tôô to Emen añ ken gem na hara wo gawrê hen ði.»

⁹ Jésu hô kôl iyôn ba: «Ken li dô gañ sa jibé tôô to Emen ðéñ wô gemijn hara wonge. ¹⁰ Wôsa *Moyis na kôl iyôn ba: ⟨Bijn ibam nañ yom kwôlé men, kwôni wo kôlij ibari nañ yori kwôlo habijn ba bi bay diri.⟩ ¹¹ Nijnba, kenbay ken kôl iyôn ba: ⟨Hena kwôni ré kôlij ibari nañ yori iyôn ba:

«Aṅga ré ené béṅge hen na, na bay a ené bijn Emen hen», ¹² iyôṅ na, ôbi ôriṅ doy bijn ibari naṅ yori ani ré niṅ.> ¹³ Na hen iyôṅ a, kené mène kwôlo Emen wo kôl hen naṅ hara wo balêrṅge wo na ði cêgeriji a béṅge hen. Aṅ ken li aṅga ðaṅgi ka gelip hen iyôṅ a sôṅ.»

Aṅga li aṅ gawra kagemij
(Mt 15: 10-20)

¹⁴ Jésu hô uwôga kwônê ðiné sôṅ aṅ kôlji iyôṅ ba: «Toyéṅge dô aṅ ken hôn kwôlé wo na kelêṅge hen. ¹⁵ Aṅga hena nô ô bô gawra na, na aṅga li bi bôri *kagemij hen né, niṅba, aṅga soo bô gawra a lê a ôbi ré kagemij hen ði. [¹⁶ Hena kwôni wo ré naṅ mari wô toyij kwôlé bi wo en kôl hen na, bi toy]»

¹⁷ Kirija Jésu ô bô ira menba, kirija kwônê ðiné naṅji niṅ menba, bay tôri engeri gengij sa bô kwôlé wo ôbi ré kôl hen. ¹⁸ Jésu kôlji iyôṅ ba: «Kenbay kôba ken hôn bô kwôlé bi wo hen né men ba? Ken hôn wo aṅga hena nô ô si kibi gawra na, na aṅga liri ôbi *kagem né. ¹⁹ Wôsa aṅgaṅ emê na, ô na sa têmrê gawra ré niṅba, ô na bôri a. Menba, hô so aṅ.» Jésu kôl hen iyôṅ wô wo aṅgaṅ emê kêr ré dô emê.

²⁰ Jésu kôl iyôṅ ba: «Aṅga soo bô gawra na, na aṅga liri ôbi kagem. ²¹ Wôsa na aṅga hena bô gawra a biri ermé kwôlé wo habij mega yipare toṅ iyôṅ tōṅ hen men, gemsare men, deré temare a men. ²² Na ôbi á, bay ré yi bay yij naṅ yébé ðiné men, bay ré yij bay geyére gursu men, bay bô hendé men, bay lamêre ðiné men, bay lê aṅga bôriji gey men, bay tu bôriyare men, bay kelé

kwôlê wo habij gengij sa megêrji men, bay lêre gey men, bay kelêre kwôlê iyôn a tôn ba henê tô geréri a men hen. ²³ Angaj lê bay ka hen na, hena na bô gawra aja gawra ré li aja ôbi ré kagemij hen.»

*Iyore toj grêk bi bôre sa Jésus
(Mt 15: 21-28)*

²⁴ Jésus ô aj kirij bay ka hen aj ô kirij ka sa iyé Tir yij ya hen. Jésus si bô iyére to ôbi gey merê ya hen. Ôbi gey wo kwôni ré hôn né, nijba, ôbi a merê kirij kani a ba wo ðijé ré hôn né ré. ²⁵ Kirij bay ka hen na, iyore to pôni to tunu to habij yi bô môjne a toy kwôli Jésus menba, era sa cubu gubare tumôri a. ²⁶ Iyore hende to hen na, na môni sa iyére hende to Jésus môrij ya hen, hende iyêl kibi grêk. Hende uwôlij Jésus ré dage tunu to habij hende to hen bô môjne a aj. ²⁷ Jésus kôle iyôn ba: «Di kamrê bi ôm are dem wôsa dé wo kwôni ré ay kwô wo kamrê uwôlij garê ré.»

²⁸ Menba, iyore hende to hen uwôli sara iyôn ba: «Na tiri, Kelma, nijba, kam garê ôm habelê kwô wo herij tô kibi kamrê ré ba?»

²⁹ Menba, Jésus kôle iyôn ba: «Sa kibi kwôlê woré wo me kôlen hen na, ô ij harê nij, wôsa tunu to habij hende to hen dôrij bô môjnê nij.»

³⁰ Kirija hende ô ij, menba, hende uwôj môjne yi sa kala a aj hende hôn wo tunu to habij na ré dôrij bô môjne a nij.

Jésu berare gawra woj mej

³¹ Jésu hena sa iyé Tir a aṅ so si Sidôn si kwa cér wo Galilé aṅ sê sa iyére to tôre môj hen kara. ³² Bay eraṅ naṅ gawra woṅ meṅ men, iyêlê kwôlê kôba gôli a men, aṅ bay uwôliṅ Jésu ré uwôl kôbri a sari a aṅ bi ôbi ré berare. ³³ Jésu bîri ôriṅ wolé kelaṅ naṅ kwônê bîné. Jésu tôbe kôbri bô mari a men, tebe kalê aṅ hebîṅ kôli gawra bi wo hen. ³⁴ Menba, Jésu ay tiri ta aṅ bô kirîṅ si derômarañ aṅ dô bul wo dami aṅ kôl iyôṅ ba: «Epata» iyayriri na: «Maa bôliṅge.»

³⁵ Kirîṅ bay ka hen na, bô maa gawra na bôliṅ men kôli kôba beserîṅ aṅ ôbi iyêl kwôlê dô yarara. ³⁶ Jésu kôlji bay ré kôliṅ kwôni ré pa pa. Niṅba, kirîṅba ôbi kôlji bay ré kôliṅ kwôni ré na, kirîṅ bay ka hen dema bay ré kôliṅ bîné kwôli aṅga Jésu li hen tumô tumô. ³⁷ Tini bîné ge kay sa aṅga Jésu li hen aṅ bay kôl iyôṅ ba: «Aṅga kêm ka ôbi li hen na, ôbi li dô, ôbi li bi meṅné toy kwôlê men, bîné ka iyêl kwôlê dô ré, kôba iyêl men.»

8

Jésu abe bîné dubu pôrbu (Mt 15: 32-39)

¹ Kirîṅ bay ka hen na, kirîṅba kwônê bîné hô daṅji a sôṅ menba, kirîṅ bay ka hen na bay ôriṅ naṅ aṅgaṅ emê kani ré kwôy menba, Jésu uwôge bay tôri aṅ kôlji iyôṅ ba: ² «Tu bîné ka na lèn ṅa damaṅ wôsa na sa subu niṅ wo bay li naṅ en na, aṅ aṅga bay ré ôm ba naṅ. ³ Hena ené kôlji bay ré ô iṅ naṅ kurôṅ bôrji na, ka pôni a herîṅ tô geré wôsa ka pôni henaji kelaṅ.»

⁴ Bay tô Jésu kôli iyôn̄ ba: «Na lê na iyeŋ a nana biŋ biŋé emê uyê bôrji kirina na d̄ibij derô gwôlê na ba?»

⁵ Jésu engeriji iyôn̄ ba: «Ken ôriŋ naŋ mapa iyeŋ ba?» Bay uwôli sara iyôn̄ ba: «Nini ôriŋ naŋ mapa jurgem.»

⁶ Menba, ôbi kôlij kwônê biŋé ré mô tôŋ terare a. Ôbi pô mapa wo jurgem hen aŋ kirina ôbi lij Emen dosé menba, ôbi biilê tôŋ aŋ biŋ bay tôri bi bay ré cé. Menba, bay céŋ kwônê biŋé bay ka hen. ⁷ Bay tô Jésu ôriŋ naŋ kam kuyê dê. Jésu lij Emen dosé wô kuyê bay ka hen aŋ biŋ bay tôri bi bay ré cé a men. ⁸ Kwônê biŋé bay ka hen na, ôm mapa uyirê dô aŋ bay pô tôri wo ba gwanê jurgem. ⁹ Kwônê biŋé bay ka hen na nêŋ biŋé dubu pôrbu. Menba, Jésu d̄iji ôriŋ haji niŋ. ¹⁰ Kirij bay ka hen menba, Jésu đay bô bato naŋ bay tôri aŋ ôriŋ emê wo Dalmanuta a.

*Parisijênê engerij Jésu ré li aŋaŋ giŋê biji
(Mt 16: 1-4)*

¹¹ *Parisijênê soji aŋ nariŋji kwôlê naŋ Jésu wô sélij bôri na, bay kôli ré li aŋaŋ gelé ka ré gel wo néé wori ré hena na derômaran̄ a. ¹² Jésu dô bul wo dami aŋ kôl iyôn̄ ba: «Wô mi a kenbay biŋé na kemnêŋ hen kené engere aŋaŋ giŋê ba? Na tu kwôlê a ené ena kelêŋge hen, aŋaŋ gelé kani pôn iyôn̄ kôba a lij béŋge ka gelé haw hen né.»

¹³ Menba, ôbi erêŋ kibi Parisijênê aŋ hô đay bô bato ô si cêgi cér iyôn̄.

*Wubure to Parisijênê naŋ to Hérôd
(Mt 16: 5-12)*

14 Bay tôri gerbañ pera mapa añ mapa na pôn nêñ kôbriji a bô bato. 15 Jêsu yêge marji kôl iyôn ba: «Berênge dô wôsa wubere to Parisijnêñê nañ to *Hêrôd.»

16 Bay tô Jêsu nariñ kwôlê perêrji a kôl iyôn ba: «Na wô wo nana ôriñ nañ mapa ré hen aña ôbi ré kôl hen iyôn ba?»

17 Jêsu toy kwôlê wo bay kôl añ ôbi engeriji iyôn ba: «Wô mi a kené erem sa mapa wo ken ôriñ né hen ba? Kenbay kôba ken hôn né tô sôn ba? Bô denjelé wonge ba ya ba? 18 Ken nañ turnge niñba, ken gel kirijñ né, ken nañ marnge niñba, ken toy kwôlê wôni ré ba? Bônge ôlij sa sa to 19 kirijna na en biilê mapa wo na bay añ bijñ bijné ka dubu hen né ba? Tôri wo ba ba, na pôriñ gway iyeñ ba?» Bay tôri kôli iyôn ba ré na gway môj kibi wôô. 20 «Men, kirijna na en biilê mapa wo jurgem bijñ bijné ka dubu pôrbu hen né ba? Hen ba, na ken pô tôri wo ba na gway iyeñ ba?» Bay kôli sara iyôn ba ré gway jurgem.

21 Menba, Jêsu hô kôlji iyôn ba: «Ken hôn né tô ba?»

Jêsu berare ôbi tu tijñ wo Bêtsayda

22 Jêsu nañ bay tôri ôrji Bêtsayda. Bay erap nañ gawra wo tiri tijñ bijñ Jêsu. Bay uwôli bi ôbi ré uwôl kôbri a sari a. 23 Jêsu bu kôbi ôbi tu tijñ bi wo hen añ ôriñ nañ dî kelañ nañ iyére. Menba, Jêsu liri kalê tiri a añ ôbi uwôl kôbri a sari a menba, ôbi engeri iyôn ba: «Ju gel ani ba?»

24 Ôbi tu tij bi wo hen bôl tiri aṅ kôl iyôṅ ba: «En gel bîjé nijba, bay yi mega gurôṅê ka ô ta iyôṅ.»

25 Menba, Jésu hô dî kôbri a tiri a menba, kirija ôbi tu tij bi wo hen bô kirij dééṅ menba, tiri bôlij ôbi gel are kêm dô. 26 Menba, Jésu kôli ré ô ij nijba, ré hô si bô iyére ré.

Piyêr kôl Jésu ré na Krist
(Mt 16: 13-20, Lk 9: 18-21)

27 Jésu ô naṅ bay tôri ôrji sa kam iyére to ḍa naṅ bô emê wo Sésaré Pilip a menba, tô geré na, ôbi eṅgeriji iyôṅ ba: «Bîjé kôl ené na i ba?»

28 Menba, bay kôli iyôṅ ba: «Ka pôni kôl jeré na Ja ôbi lê batêm, ka pôni kôl jeré na *Eli, ka ḍangi kôl jeré na *ôbi kibi Emen wo pôni.» 29 Nijba, Jésu eṅgeriji iyôṅ ba: «A kenbay ken kôl ené na i ba?» Menba, Piyêr kôli iyôṅ ba: «Ju na *Krist, kwo Emen dôri hen.»

30 Menba, Jésu kôlji naṅ tôri to maṅ bi bay ré kôlij kwôni ḍiré na Krist, kwo Emen dôri hen, ré pa pa.

Jésu kôl kwôli aṅga ré sa sari a
(Mt 16: 21-28, Lk 9: 22-27)

31 Jésu ay tô gelji are kôl iyôṅ ba: «Dé wo nôbi *Kema Gawra ené gelij gusij damaṅ aṅ, surjé men, damné kaṅ bay bê kwôbe naṅ *bay deré tô tô to Emen, bay a kaṅen men, bay a deren a men, aṅ sa wôô, subu tori menba, na jê sé kampê.»

32 Jésu kôl kwôlê bi wo hen dad a ta. Menba, Piyêr bîri ôrij wolé aṅ nayri. 33 Menba, Jésu hô bul bô bay tôri ka ba hen aṅ kôlij Piyêr iyôṅ ba:

«Ô kelan nɔn en, Sidan, wôsa ermé wom némɔn nɔn kwo Emen ré. Ermé wom na kwo gawré.»

³⁴ Menba, Jésu uwôge kwônê bɔné nɔn bay tôri aɔn kôlji iyônɔn ba: «Hena kwônɔni ré gey yé ôbi tòn ba, bi uwôl yiri aɔn men, bi ay gurô tagelê wori woɔn temare sari a aɔn era tòn a. ³⁵ Kwônɔni wo gey gemé yiri ba a mênêri, nɔnba, kwônɔni wo uwôl yiri aɔn wô san men, wô sa Kwôlo Dôri a men na, a gôlɔn nɔn dɔi. ³⁶ Hena kwônɔni ré uwôɔn aɔnɔa sa terare a na kêm aɔn ré mêne merê tu geɔn wori ba, derêri yônɔn ba? ³⁷ Na mi a kwônɔni ré bé aɔn ré keranɔn merê tu geɔn wori bi wo hen ba? ³⁸ Na wô bi wo hen a hena kwônɔni ré dɔi tayre san a men, sa kwôlê wuɔnê men, perê bɔné sa terare a na ka yi mega bay wogé yébé megêrji hen men, bay têriɔn a men hen na, nôbi Kema Gawra na déé tayre sari a kirɔnɔn na bulon hera nɔn *mané ka derômaran a ka yi nɔn jengêrji hen nɔn hini emê wo Iban.»

9

¹ Jésu hô kôlji sôn iyônɔn ba: «Na tu kwôlê a ené ena kelênge hen, perê bɔné ka na na, ka pônɔni a gelé damɔnɔn *emê iyére to Emen nɔn tirji dema ré maji tô.»

*Yi Jésu bilɔn yi gay sa keram a
(Mt 17: 1-13, Lk 9: 28-36)*

² Wulê jii cêgê menba, Jésu tô si Piyêr nɔn *Jak nɔn Ja aɔn ôriɔn nɔn ci sêd wolé nɔn bɔné ta sa keram wo yêngi a. Kirɔn bay ka hen na, tu Jésu bilɔn yi gay tirji a men, ³ bargay kari bilɔn bôri terij aɔn jeranê wo ôbi pelé bargay wônɔni wo a

pelé selé hen iyôn na naṅ. ⁴ Si *Eli naṅ Moyis soji aṅ iyêlji naṅ Jésu. ⁵ Menba, Piyêr kôliṅ Jésu iyôn ba: «*Rabi, dô wo na merêṅge na, niṅa lê iyéy gergé subu pôn tom men, pôn to Eli men, pôn to *Moyis a men.»

⁶ Piyêr hân kwôlê wo ḍa kelê ré wôsa harê liji. ⁷ Kirij bay ka hen na, kirij ka geri so sa têlji ta, menba, tôô gawra ôm bô a kôl iyôn ba: «Kwo ḍebe hen na, na Keman, en piri damaṅ, toyêṅge kwôlê kibri a.»

⁸ Menba, kirij bay ka hen na, bay tô Jésu bô kwarji niṅba, gel kwôni ré, niṅba, Jésu a ḍebé pini naṅ ci.

⁹ Kirijna bay herbo tôṅ sa keram a menba, Jésu kôlji bay ré kôliṅ kwôni kwôli aṅga bay gel hen né kwôy wo ḍôbi *Kema Gawra ḍiré jij sij kampê.

¹⁰ Si Piyêr naṅ Jak naṅ Ja gem kwôlê bi wo hen bôrji a menba, bay narij kwôlê perêrji a kôl iyôn ba: «Kwôlê wo Jésu kôl wô jê sé perê fiṅé ka ma a hen na, bôri na iyeṅ pôn ba?»

¹¹ Menba, bay engeriri iyôn ba: «Wô mi a *bay derê tô tô to Emen ré kôl iyôn ba ré na Eli a ré hera tumô *Krist, kwo Emen dôri hen ba?»

¹² Menba, Jésu uwôlji sara iyôn ba: «Na Eli a hera tumô wô janê are kêṅ naṅ kiniji kiniji ba? A hen iyôn ba, wô mi a ré lij bô magtubu to Emen a wo nôbi Kema Gawra ené gelij gusij men, bay ré tôrṅen a men ba? ¹³ Niṅba, en kelêṅge, Eli na sa aṅ bay na liri aṅga bôrji gey mega wo bay na li bô magtubu to Emen a gengij sari.»

*Jésu berare kema wo tunu to habij yi bôri a
(Mt 17: 14-21, Lk 9: 37-43a)*

¹⁴ Kirijna Jésus naŋ Piyêr naŋ Jak naŋ Ja heraji ða ligi tô bay tôri ka ba hen menba, bay gel kwarji a kwônê bijné naŋ bay derê tô tôô to Emen wo narijji kwôlê. ¹⁵ Kirijna kwônê bijné gelji Jésus menba, tiniji ge kay aŋ bay guro wô liri dosé. ¹⁶ Jésus engeriji iyôn ba: «Na kwôli mi a kené narij na ba?»

¹⁷ Menba, gawra wo pôni perê kwônê bijné uwôli sara iyôn ba: «Rabi, en eraŋ naŋ keman bem wôsa tunu to habij jôri iyêlê kwôlê. ¹⁸ Men, kirij ka yôn yôn ka ôbi ðibij ya na, tunu to habij hende to hen dôri ku men, wôbre si kibri a men, ôbi gederé kaŋni men, yiri kêm senjal a men. En uwôlij bay tôm ré dage tunu hende to hen, nijba, bay nêmené.»

¹⁹ Menba, Jésus uwôli sara iyôn ba: «Kenbay ka ayê bôô wonje naŋ hen na, na merê na wô lê naŋ ken yôd ba? Men, na têe iyeŋ a ené ulê bôn jalê sarŋge a ba? Eraŋge naŋ kema bi ben na.»

²⁰ Bay eraŋ naŋ kema bi wo hen biri. Menba, kirijna tunu to habij hende to hen gel Jésus menba, ay kema ku aŋ ôbi gerŋge men, wôbre si kibri a a men. ²¹ Jésus engerere iba kema iyôn ba: «Sa iyeŋ a are bay ka hen né liri iyôn ba?» Menba, iba kema kôli ré na ca naŋ kaŋpêri yeŋ. ²² «Têe kwône tunu to habij hende to hen dôri uwôl tare a, réba bô kam a bij teré diri. Nijba, hena jeré nêmené ani ba, ju li naŋ ni men, ju bô tu ŋa toni men.»

²³ Jésu kôli iyôn̄ ba: «Wô mi a jeré kôl: <Hena jeré nê̄m ba?> Ani a gôlīn kwôni wo bi bôri sa Emen a ré.»

²⁴ Kirij̄n bay ka hen menba, iba kema na kôl nān tôri to dami kôl iyôn̄ ba: «En bi bôn sa Emen a, li nān en ān bi ayê bôô wujê ré ô tumô men.»

²⁵ Jésu bô wo kwônê̄ b̄ijé̄ dān menba, ôbi ône tunu to habij̄n hende to hen ān kôle iyôn̄ ba: «Tunu to jôrij̄n b̄ijé̄ iyêlê kwôlê̄ men to b̄ij̄n b̄ijé̄ yi menjê̄ a men hen, en ay tôô béré sê̄n bô kema wo hen, ān mu hô hô ré nij̄.»

²⁶ Menba, tunu hende to hen sê̄n ān li kema kaarê̄ kula men, yêsirê̄ nān néeri a men. Ān ôbi yi mega ré ma iyôn̄, ān b̄ijé̄ ka pôni kôba kôl ôbi ré ma. ²⁷ Menba, Jésu fu kôbi kema ān jôgeri hena ta ān ôbi d̄ubu ta.

²⁸ Kirij̄na Jésu ô ij̄n nij̄n menba, bay tôri engeriri pini iyôn̄ ba: «Wô mi a, na niné nê̄m dagê̄ tunu to habij̄n hende to hen né ba?»

²⁹ Menba, ôbi uwôlji sara iyôn̄ ba: «Tunu to habij̄n to hen iyôn̄ na, séere nô na nān uwôlê Emen.»

*Jésu hô kôl kwôli ānga ré sa sari a
(Mt 17: 22-23, Lk 9: 43b-45)*

³⁰ Jésu nān bay tôri ôrji ān kirij̄n bay ka hen ān siji si bô emê wo Galilé a ān bay d̄ibiji tôn̄ né wôsa Jésu gey bi kwôni ré hôn né. ³¹ Wôsa ôbi hal bay tôri kôl iyôn̄ ba: «Bay a beren nôbi Kema Gawra b̄ij̄n b̄ijé̄ ān bay a deren ān sa wôô, subu tori menba, na jê sé kampê̄.»

³² Nij̄ba, bay hôn bô kwôlo ôbi kôl hen né. Men né bay hare engeréri men.

I a na kwo dami ba?
(Mt 18: 1-5, Lk 9: 46-48)

³³ Jésu naɓ bay tôri saji biɓ Kapêrnayôm, menba, kirɓna bay sa biɓ iyére niɓ menba, Jésu engereji iyôm ba: «Kené naraɓ na kwôli mi kirɓna nana eraɓ tô geré hen ba?»

³⁴ Menba, bay tôri wômji sidin wôsa tô geré bay nariɓ kwôlê sa i a ré na kwo dami perêrji a ba. ³⁵ Menba, Jésu mô tôɓ, aɓ uwôga bay tôri ka môj kibi wôô hen aɓ kôlji iyôm ba: «Hena kwôni ré gey yé kelma ba, bi yi ôbi cêgi megêri kêm men, bi yi ôbi lê jé biji a men.»

³⁶ Menba, Jésu ay kema wo dê sa ðiri derôrji a aɓ ôbi ayri kabêrêri a aɓ kôlji iyôm ba: ³⁷ «I, i wo fu kema wo dê mega kwo na yiri a naɓ henen na, ôbi beren na nôbi yiri a hen. Men, kwôni wo beren a yiri a na, beren na nôbi mera yiri a hen ré niɓna, na Iban wo joon hen a, ôbi ré ðiri a yiri a hen men.»

Kwôni wo jebéna sêd aɓ ré ba, na kwona
(Lk 9: 49-50)

³⁸ Ja kôli iyôm ba: «Rabi, nini gel gawra wo pôni dage tunu to habiɓ naɓ henem menba, nini jôri sara wôsa ôbi era tôrna ré.»

³⁹ Menba, Jésu kôl iyôm ba: «Jôreɓgiri ré, wôsa kwôni li are naɓ henen na, a kelé kwôlen habiɓné ré niɓ. ⁴⁰ Na ôbi á, kwôni wo na ôbi barena ré ba, na kwona. ⁴¹ Hena kwôni wo ré béɓge kam kaɓ yê bô môni gwore a wô wo kené ay hini *Krist, kwo Emen ðôri hen na, na tu kwôlê a ené ena kelêɓge hen, ôbi a ba upé sa kôbri ré.»

Têriŋ na aŋga dami
(Mt 18: 6-9, Lk 17: 1-2)

⁴² «Hena kwôni ré li aŋa kwo iya tô ayê bôô wori a hen ré kuriŋ na, hena bay ré hari keram wo dami a tôri a aŋ bay ré uwôli a bô cér a kôba na aŋga dê gôliŋ gusiŋ to Emen a gili hen. ⁴³ Hena ré na kôm a lê aŋa jeré li têriŋ na, dô wo ju jôri aŋ. Dô wo ju mô tu geŋ naŋ kunum naŋ kôm pôn dô dê, erê bô géhên to na tare to enge bariŋ né hen naŋ kôm wôô. [⁴⁴ Na kirij ka wôŋne kôba ma ré men, tare kôba bariŋ né men.] ⁴⁵ Hena têm né lêm wo ju li têriŋ na, dô wo ju jôre aŋ. Dô wo ju meray aŋ môriŋ tu geŋ naŋ kunum dô dê wo ju ôriŋ naŋ têm wôô aŋ ju ôriŋ bô géhên a. [⁴⁶ Na kirij ka wôŋne kôba ma ré men, tare kôba bariŋ né men.] ⁴⁷ A hena ré na tum a lê aŋa jeré li têriŋ na, dôre aŋ, dô wo ju si bô *emê iyére to Emen a naŋ tum pôn dô dê wo jeré ô bô géhên a naŋ tum wôô. ⁴⁸ Na kirij ka wôŋne kôba ma ré men tare kôba bariŋ né men. ⁴⁹ Wôsa kwôni wo yôŋ yôŋ kôba tare a biŋ sari a mega wo bay biŋ dôre sa kilij a iyôŋ.»

⁵⁰ «Dôre na aŋga dôri, niŋba, hena hende ré geraŋ né ba, bay a lere iyeŋ a ré herê geraŋgê hôriŋ ba? Yéŋge mega dôre iyôŋ aŋ ken mô naŋ bô jalê perêrŋge a.»

10

Kwôlo gengiŋ sa kariŋare to iyore naŋ iba
(Mt 19: 1-12, Lk 16: 18)

¹ Jêsu ay geré ô bô emê wo Judé a cêgi cér wo Jurdê a. Bijné kwône hô danji ligiri a. Ôbi gelji are gan gan, menba, tê pôn a sôn ôbi gelji are.

² *Parisipênê ka pônî ay tô iyêlê nañ Jêsu wô sélijn hôri, bay engeriri iyôn ba: «Tôô tona kôl wo iba ré dagê tamni hari ba?»

³ Menba, Jêsu uwôlji sara iyôn ba: «Na kwôli mi a *Moyis na ré kelênge kené li ba?»

⁴ Bay kôli iyôn ba: «Moyis na kelêni iyôn ba: <Kwôni wo ré dage tamni ba, ré buru magtubu toñ bê tôre kôbre a.> »

⁵ Menba, Jêsu kôlji iyôn ba: «Na wô bô denjélé wonje aña Moyis na ré ayin tôô hende to hen bénge hen. ⁶ Nijnba, kirijna Emen na ay tô dé tô terare na, ôbi dî gawrê iba nañ iyore. ⁷ Na wô bi wo hen aña iba ré dé ibari nañ yori añ, añ dé yiri nañ tamni ⁸ añ bay wôô hen a yiji na gawra wo pôn. Mega hen iyôn na, bay na bijné wôô ré nin, nijba, bay yi mega gawra pôn. ⁹ Na tôri bi wo hen aña kwôni ré nê mê bisiré anga Emen day lijn kurôngi yi wo pôn hen né.»

¹⁰ Kirijna bay ré baj in tô na, bay tô Jêsu hô engereri gengin sa kwôlé won dagê iyore wo ôbi ré kôl hen. ¹¹ Menba, Jêsu kôlji iyôn ba: «Kwôni wo dage tamni añ engin to dangi na, ôbi li têrijn nañ tamni to tumô hen. ¹² A hena iyore ré dage kurôre añ engin iba wo dangi na, hende li têrijn.»

*Jêsu tô kibri sa kamrê
(Mt 19: 13-15, Lk 18: 15-17)*

¹³ Bijné erap nap kamrê ka dê bijn Jésu bi ôbi ré uwôl kôbri sarji a, nijba, bay tôri nayji. ¹⁴ Jésu gel wo bay tôri li hen iyôn menba, bôri tari, ap ôbi kôlji iyôn ba: «Dénge kamrê bi era legen a díba ken jôrengeji ré. Wôsa *emê iyére to Emen yi gengijn sa bijné ka yi mega kamrê ka dê dê bay ka hen iyôn. ¹⁵ Na tu kwôlê a ené kelênge hen, kwôni wo gey bi Emen né yi kelma wori mega kema wo dê lijn hen iyôn ré na, ôbi a ulê têri bô emê iyére tori a ré kwôy.»

¹⁶ Menba, Jésu bu kamrê a kabrêri a ap tô kibri a sarji a ap uwôl kôbri a sarji a a men.

Ôbi uné wo pôni

(Mt 19: 16-30, Lk 18: 18-30)

¹⁷ Kirijna Jésu ô tô geré na, gawra wo pôni guro ap sa cubu gubari tumôri a ap engereri iyôn ba: «*Rabi wo dôri, na mi a ené lê apa ené môrijn tu gep nap kunun ba?»

¹⁸ Menba, Jésu kôli iyôn ba: «Wô mi a jeré uwôgen kwo dôri ba? Kwôni wo dôri nap, Emen pôn nêj a na kwo dôri. ¹⁹ Ju hôn tôô to Emen na ay kôl iyôn ba: «Duu temare ré men, yij yijare toj têrijn ré men, gômse ré men, kôl kwôlê woj benare dí sa bijné ré men, lijn kwôni anga habijn né men, bijn ibam nap yom kwôlê a men.» »

²⁰ Ôbi hô kôlijn Jésu iyôn ba: «Rabi, tôô hende to hen en li kêmen nap kampên yenj.»

²¹ Jésu piri ap bôri ap, kôli iyôn ba: «Anga pôni bam ya. Ô perê ari uné kam kêmen ju kelên ap larirji na, ju cêj bay nimiré. Ap ari uné ka kwôni

yi derômaran a gemem ligi Emen a ya. Menba, jôbi ju era tòn a.»

²² Nijba, kirijna ôbi toy kwôlê bi wo hen iyôn na, tiri mêne an ôbi kuriñ ô ta nan tu na wôsa anğan uné kari mê gan.

²³ Jésu bô kwari an kôliñ bay tôri iyôn ba: «Bi bijé kan bay uné ré si bô emê iyére to Emen a na, iyére gan.»

²⁴ Kwôli kelê Jésu liñ bay tôri harê. Ôbi hô kôlji iyôn ba: «Miljén, sé bô emê iyére to Emen a na, iyére gan. ²⁵ Jambal a sé lew si tu iyom libra gôliñ ôbi uné ré si bô emê iyére to Emen a.»

²⁶ Bay tô Jésu hen denğôri tiji daman a an bay kôl perêrji a iyôn ba: «Nijba, i a uné gelê ba?»

²⁷ Jésu bôrji an kôl iyôn ba: «Uné gelê na, gawra nê nê, nijba, Emen nê. Wôsa Emen nê lê are kê.»

²⁸ Piyêr kôli iyôn ba: «Gel, nini déñ are kê an nini era tòm a.»

²⁹ Menba, Jésu uwôli sara iyôn ba: «Na tiri, en kelênge, hena kwôni ré déñ iyére tori, yênêri, yori, ibari, kamni nan yagê wori wô san men, wô sa Kwôlo Dôri a men na, ³⁰ ôbi a uné haw hen kirij bay ka hen têê arew iyére men, yêné men, yori men, kamrê nan yagê a men, an are bay ka hen kê a era nan bô emê, an tôre to cêgi na, ôbi a merê tu geñ nan kwini. ³¹ Bijé kwône ka nà ná ka tumô hen na, haw hen na bay a yé bay cêgê men, bay cêgê ka haw hen a herê yé bay tumô men.»

*Jésu hô kôl kwôli anğa ré sa sari a a sôn
(Mt 20: 17-19, Lk 18: 31-34)*

³² Jésu naŋ bay tôri ôrji geré wô erê Jérusalêm, menba, Jésu ô tumôrji a. Bay tôri denġôrji tiji men, tô bijné ka ô tôrji a hen na, harê liji men. Têê pôn a sôn Jésu uwôge bay tôri ka môj kibi wôô hen ligiri a aŋ ay tô kelêji kwôli anġa ré sa sari a hen kôl iyôn ba: ³³ «Ken toy, nana erênge na Jérusalêm a hen, aŋ bay a beren nôbi *Kema Gawra bijn damné kaŋ bay bê kwôbe men, bay derê tô tôô to Emen a men, aŋ bay a dên kwôlê woŋ temare san a men, bay a nôgen bijn bijné ka na Jubnê ré hen a men. ³⁴ Aŋ bay a ayren men, bay a teben kalê san a men, bay a sên men, aŋ bay a deren aŋ sa wôô, subu tori menba, na jê sé kamnê.»

*Si Jak naŋ Ja uwôlij Jésu are
(Mt 20: 20-28)*

³⁵ Kam Jébédé ka wôô Jak naŋ Ja eraji ligi Jésu aŋ kôli iyôn ba: «Rabi, nini gey bi jeré li anġa nini enġerem hen béni.» ³⁶ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Na mi a kené gey bi ené li bènġe ba?»

³⁷ Bay uwôli sara iyôn ba: «Béni bi niné sa ô merê kwo pôn sa kôm woŋ gusurô a men, kwo pôn sa kôm woŋ maa a men bô emê iyére tom a.»

³⁸ Menba, Jésu uwôlji sara iyôn ba: «Anġa ken enġere hen ba, ken hôn dô bi ba? Ka nê mê yê kam kaŋ bô emê ka na yê hen ba? Men batêm to bay a lèn hen na, ka nê mê lê ba?»

³⁹ Bay hô kôlij Jésu iyôn ba: «Nijn nê mê yê senġe.» Menba, ôbi uwôlji sara iyôn ba: «Ka yê kam kaŋ bô emê ka na yê hen men, batêm to bay ka lèn hen kôba ka lê a men haŋġe, ⁴⁰ nijba,

kwon merê sa kôbi won gusurô a men, kwon maa a men na, na nôbi a gengé ré, nijba, na Iban a gengé kirin wô ðiné kari ka ôbi na ðu sa têrji nin hen.»

⁴¹ Menba, bay tô Jêsu ka ba môj hen, kirina toy hen iyôn na, bôrji tarji sa si Jak nan Ja. ⁴² Jêsu uwôgeji kêm an kôlji iyôn ba: «Ken toy, kilmé ka sa terare a na ôm sa ðiné kaji men, ðiné ka damné kôba gôljin sarji a men. ⁴³ Nijba, kenbay ba bi yi hen iyôn perêrŋge a ré. Perêrŋge a hen ana kwôni ré gey yé kwo dami ba, bi yi mana wonge men, ⁴⁴ kwo gey yé kwo tumô ba, bi yi lema wonge men. ⁴⁵ Na hen iyôn a, nôbi Kema Gawra ené era sa terare a nà na wo ðiné ré yi manê kané ré, nijba, na wô yé mana woji men, ayê yen bin temare têbijn sa ðiné kwône a men.»

Jêsu berare Bartimé ôbi tu tin

(Mt 20: 29-34, Lk 18: 35-43)

⁴⁶ Jêsu nan bay tôri men nan kwônê ðiné a men saji sa iyé Jériko. Kirina bay ca sé an Jériko na, ôbi tu tin kwo pôni hini ôm Bartimé kema Timé mô bêngê geré wô uwôlê are. ⁴⁷ Ôbi toy wo ré na Jêsu wo Najarêt menba, ôbi uwôgiri kan a ta: «Jêsu, *kuŋga kelma Dabid, bô tu ja tinê.»

⁴⁸ Menba, ðiné kwône nayri bi ôbi ré wôm tôn, nijba, ôbi hô ôm nan néeri a: «Kuŋga kelma Dabid, bô tu ja tinê.»

⁴⁹ Menba, Jêsu ðebu tôn an kôl iyôn ba: «Uwôgangiri na.» Bay uwôga ôbi tu tin bi wo hen an kôli iyôn ba: «Uwôl bôm pô, an ju hena ta era unéri wôsa ôbi uwôgem.»

⁵⁰ Ôbi tu tiɲ bi wo hen uwôl bargay kari kaɲ kelanê aɲ, aɲ hena kerêd sa têri a era ligi Jêsu a.
⁵¹ Jêsu ay kwôlê aɲ enɲeriri iyônɲ ba: «Na mi a jeré gey bi ené li bem ba?» Ôbi tu tiɲ bi wo hen kôli iyônɲ ba: «*Raboni, en gey gelé kirijɲ.»

⁵² Menba, Jêsu kôli iyônɲ ba: «Ô, ayê bôô wom gôliɲ naɲ ju.» Menba, kirijɲ bay ka hen na, ôbi gel kirijɲ hôriɲ aɲ ôbi ay geré ô tô Jêsu a.

11

Jêsu sa biɲ Jérusalêm

(Mt 21: 1-11, Lk 19: 28-40, Ja 12: 12-19)

¹ Kirijɲa bay eraɲi da naɲ Jérusalêm na, bay siji si kwa Bêtpajé men, Bétani men, kwa Keram wo Olibiyé a, menba, Jêsu jé bay tôri wôô, ² aɲ kôlji iyônɲ ba: «Erêɲge iyére to tumôɲɲge hen, kirijɲa ka biɲ na, ka upé kema kura hariɲ tônɲ wo kwôni dayri ré tô, bisirêɲgeri ken eraɲ. ³ Aɲ hena kwôni ré enɲerêɲge iyônɲ ba: «Wô mi a kené busereri ba?» ba, ken kôli: «Na Kelma a geyé.» Aɲ kirijɲ bay ka hen ôbi a déɲge ka eraɲ.»

⁴ Bay ôrji menba, bay uwônɲ kema kura hariɲ nô bêɲgê geré da kibi ira. Aɲ bay dôri. ⁵ Biɲé ka pônɲi ka dîbiji ya hen enɲereji: «Wô mi a kené buser kema kura wo hen ba?» ⁶ Menba, bay tô Jêsu uwôlji sara mega ôbi ré kôlji iyônɲ, menba, bay dji ô.

⁷ Bay eraɲ naɲ kema kura na biɲ Jêsu aɲ bay bi bargay kaji cêgi kura aɲ Jêsu day mô sara. ⁸ Biɲé kwônê bi bargay kaji tô geré, ka pônɲi pôi germé nono sa biji tô geré a men. ⁹ Ka pônɲi ô tumôri

a men, ka pônî ba cêgeri a men aṅ bay ka gura ôm:

«Hosana, terê kibi yi gengiṅ sa kwôni wo era naṅ hini Kelma.

¹⁰ Bi terê kibi yi gengiṅ sa emê iyére to era hen, na emê iyére to môyrena kelma Dabid.

Hosana yi derômaran a ta.»

¹¹ Jésu sa Jérusalêm, aṅ ôbi ô bô *iyéy Emen a. Kirija ôbi kôbe kirij gel kêm na, ôbi ô Bétani naṅ bay tôri ka môj kibi wôô hen wôsa tare pôô gaṅ niṅ.

Tôgôre to yêêre naṅ

(Mt 21: 18-19)

¹² Sa pôn cêgê kirija Jésu naṅ bay tôri henaji Bétani hen na, kurôṅ li Jésu. ¹³ Ôbi bô kirij kelaṅ dê menba, gel tôgôre to mare lebé ôbi ô gelé yaṅ ba dîré uné yêre, niṅba, kirija ôbi era da menba, uwôṅ na mare mera wôsa na geserêre ré tô. ¹⁴ Menba, Jésu kôlij tôgôre hende to hen iyônṅ ba: «Kwôni a emê yêrê cêgê ré niṅ.» Bay tôri toy kwôlê wo ôbi kôl hen.

Jésu ô derô haba wo iyéy Emen a

(Mt 21: 12-17, Lk 19: 45-48, Ja 2: 13-22)

¹⁵ Bay sa biṅ Jérusalêm, menba, Jésu ô derô haba wo iyéy Emen a menba, ôbi dage biṅé kêm ka eraṅ naṅ aṅgaṅ gara men, ka era wô kelé are a men hen. Men, ôbi nôgerê tabel to bay kerangê gursu naṅ to bay dére derare gara hen hee a men. ¹⁶ Ôbi dî kwôni ay ani kani pôn iyônṅ siṅ si bô iyéy Emen ré. ¹⁷ Menba, Jésu halji kôl

iyôn ba: «Lij bô magtubu to Emen a kôl iyôn ba: <Iyére tijê a yé na iyére to tô môñ wo ñiné a era wô uwôlê Emen ya ré ba?» Menba, kenbay ken ay lij kini merê bandi.»

¹⁸ Damné kañ bay bê kwôbe men, *bay derê tô tô to Emen men na, toy kwôlê bi wo hen iyôn menba, wogéji geré wô deré Jésu. Bay hareri wôsa gelé are kari dê sa kwônê ñiné men, dôrji a men.

¹⁹ Kirija tare kuriñ menba, Jésu nañ bay tôri siji sa iyére hende to hen ôrji añ.

Jésu nañ tógôre to hay

(Mt 21: 20-22)

²⁰ Tô kirij, kirija bay ré ôrji tô geré na, bay tô Jésu gelji tógôre hay kwôy dî hanêre a. ²¹ Piyêr erem sa kwôlê wo Jésu na kôlij tógôre tumô hen menba, ôbi kôlij Jésu iyôn ba: «*Rabi, gel tógôre to na ju tômne hen hay.»

²² Jésu ay kwôlê kôlji iyôn ba: «Bêñge bônñge sa Emen a. ²³ Na tu kwôlê a ené kelêñge hen, hena kwôni ré kôlij keram wo hen iyôn ba: <Dô yem wolé añ ju ô kuriñ a bô cér a> aña ôbi ré bi bôri sara na, are bay ka a lij ôbi a gelé nañ tiri, wôsa ôbi gaanê ré, niñba, bi bôri sa kwôlê wo ôbi kôl hen. ²⁴ Na bi wo hen aña ené kelêñge, aña yôn yôn ka ken uwôlij Emen na, dô wo ken bi bônñge sara mega wo kené uwon niñ, menba, are bay ka hen a lij béñge. ²⁵ Men, sa pôn pôn kirija ken hena wô uwôlê Emen aña kené ôriñ nañ kwôlê wôni nañ kwôni na, déñge bônñge jal sara añ bi Ibareñge Emen wo mô derômarañ

a kôba bi dî bôri jal sa têriṅ lêreṅge a men. [²⁶ Nijba, hena kené dî bôriṅge jal ré na, Ibareṅge Emen wo mô derômaranṅ a kôba a dé bôri jalé sa têriṅ lêreṅge a ré men.]»

Tôô to Jésu hena na yôṅ ba?
(Mt 21: 23-27, Lk 20: 1-8)

²⁷ Jésu naṅ bay tôri hô heraji Jérusalêm menba, kirija Jésu ô derô haba wo iyéy Emen a menba, damné kaṅ bay bê kwôbe naṅ bay derê tô tôô to Emen naṅ surṅé eraṅgi ligiri a. ²⁸ Aṅ bay enṅeriri iyôṅ ba: «Na naṅ tôô to yôṅ a jeré liṅ are bay ka kêm hen ba? I a bem tôô hende to hen a jeré liṅ are bay ka hen ba?»

²⁹ Menba, Jésu hô uwôli sara iyôṅ ba: «En gey enṅeréṅge kwôlé pôn aṅ ken uwôlen sara. Aṅ na keléṅge naṅ tôô to yôṅ a ené liṅ are bay ka kêm hen. ³⁰ Batêm to Ja na liṅ biṅé hen na, hena na derômaranṅ a laba na ligi gawré ba? Uwôlence sara.»

³¹ Nijba, bay kôl perêri a kôl iyôṅ ba: «Hena nana kôl ré na batêm to ré hena na derômaranṅ a na, ôbi a kelé wô mi a na nana bi bôrna sari a ré ba? ³² Hena nana kôl batêm to Ja liṅ biṅé hen ré hena na ligi gawré na, biṅé a lén kwôlé.» (Bay hare wôsa kwôné biṅé bô Ja mega *ôbi kibi Emen na tiri.)

³³ Menba, bay uwôli sara iyôṅ ba: «Nini hôn né.» Menba, Jésu kôli iyôṅ ba: «Hen iyôṅ na, nôbi kôba na keléṅge na naṅ tôô to yôṅ ené liṅ are bay ka hen né men.»

12

Gwosoy kwôlo gengin sa bay yagê tɔnador (Mt 21: 33-46, Lk 20: 9-19)

¹ Jésu kôlji gwosoy kwôlo ðanɔi kôl iyôn ba: «Gawra wo pônɔi yage tɔnador. Ôbi ay haba won gerem a sara. Ôbi pi iyom wô uwôriɔn yêre ya. Aɔn ôbi li iyére to dami toɔn gemé yagê bi wo hen sara. Menba, ôbi biɔn bay yagê tɔnador yagê wori bi wo hen aɔn bay têbri naɔn geserê geserê aɔn ðiɔn yiri ôriɔn kergare. ² Kirɔna geserê né tɔnador sa niɔn na, ôbi jé mana wori ô uné bay gemé tɔnador hende to hen bi ôbi ré ô enɔgé kwa yêre wori eraɔn biri. ³ Bay gemé tɔnador hende to hen na, berji mana bi wo sê aɔn dageri hô kôbri senɔe. ⁴ Ôbi iyé tɔnador na hô jé mana wori kwo ðanɔi menba, bay gemé tɔnador bay ka hen hô sêri biri iyare sari a men, tiréri a men. ⁵ Ôbi iyé tɔnador na hô jé mana wo ðanɔi sôn menba, bay gemé tɔnador na diri. Menba, ôbi hô jé ka ðanɔi kwône menba, bay liji na mega bi wo bay na liɔn ka tumô hen iyôn. Bay sê ka pônɔi men, bay duu ka pônɔi men. ⁶ Niɔnba, kemari wo ôbi piri hen a ba. Ôbi jéri ligirji a mega gerɔné jé aɔn kôl iyôn ba: <Ôbi ba, bay a kemnaɔn tini tô.> ⁷ Niɔnba, bay gemé tɔnador na kôliɔn yirji iyôn ba: <Na ôbi emé cibré ibari bi a na, eraɔne, na deréɔgeri aɔn aɔna cibré ibari a kêm na na baɔne.> ⁸ Menba, bay biri diiri aɔn uwôl temayri kelaɔn wolé naɔn yagê tɔnador.»

⁹ «Ôbi iyéy tɔnador a lê iyeɔn niɔn ba? Ôbi a sa deré bay gemé tɔnador aɔn a biɔn ka ðanɔi gemé.

10 Ken dêñse kwôlê bi wo hen bô magtubu a ré ba?

«Keram bi wo bay dé iyére na kapni hen na, ôbi a hô yé keram woñ dé tô iyére.

11 Na Kelma a lê hen iyôn aṅ na aṅga dami gaṅ.»

12 Bay sa Jubnê woge geré ciré beré Jésu niṅba, bay hariṅ kwônê ñiné, wôsa bay hôn dô wo gwosore to ôbi ré kôl hen na, ré gengiṅ na sarji. Menba, bay ôrji wolé aṅ ligiri a.

Têbê wôgê wo Sésar

(Mt 22: 15-22, Lk 20: 20-26)

13 Bay jé *Parisijnêñê ka pônî naṅ ñiné ka *Hérôd ligi Jésu a wô beréri sa kwôli kelêri a.

14 Bay sa kôli iyôn ba: «*Rabi, nini hôn wo kwôli kelêrem kêṅ na, na kwôlê woñ tiri men, kwôlê bi wo pôn hen a jeré kôliṅ ñiné kêṅ a men. Wôsa ju dô tu kwônî ré men, ju gelji naṅ geré wo Emen naṅ tu kwôlê a men. Hen iyôn na, têbê wôgê wo kelma wo dami *Sésar na, na aṅgaṅ lê laba, na aṅgaṅ lê ré ba? Niné têbri laba, niné têbri ré ñî ba?»

15 Jésu hôn gwosore toji hende to hen dô aṅ kôliṅ iyôn ba: «Wô mi a kené sél bôn iyôn ba? Ayêṅge selé pôn ben na na gelé.»

16 Bay aya selé hende to hen biri. Menba, Jésu engereji iyôn ba: «Sa kwônî wo yi yé na naṅ aṅga bay ñî yé na ba, gengiṅ na sa i ba?» Menba, bay uwôli sara ré na to kelma wo dami Sésar.

¹⁷ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Anɣa na ka Sésar ba, ken bij Sésar, anɣa na ka Emen ba, ken bij Emen.»

Menba, tiniɣi ge kay sa kwôlê wo Jésu kôl hen.

*Kwôlo gengij sa jê sé kamɣê wo bijé ka ma
(Mt 22: 23-33, Lk 20: 27-40)*

¹⁸ *Sadusijêné ka kôl iyôn ba bijé ka ma ré jê sé kamɣê ré kwôy hen, eraji ligi Jésu aɣ engeriri kwôlê kôl iyôn ba: ¹⁹ «Rabi, tôô to *Moyis na kelêna iyôn ba: <Hena kwôni ré ma aɣa ré dî tamni mamare aɣa hende ré yê ré tô na, yêni kwôni wo ma hen na ré enge turgôri aɣ ré yêni kamrê bij yêni wo ma hen.> ²⁰ Nij na bijé ka pôni na jurgem tô yêniɣare a. Kwo iyêri enge iyore menba, ma baa yê kema. ²¹ Ôbi cêgeri enge turgôri menba, ôbi ma baa yê kema. Are bay ka hen sa sa kwo subi a a men. ²² Are bay ka hen sa sa bijé bay ka jurgem hen kêni ba wo bay ré yê kamrê. Menba, cêgeriji a kêni na, iyore hende to hen ma a men. ²³ Kirija bijé ka ma a jê sé kamɣê hen na, na i perê yêni ka jurgem hen a na kurô iyore na ba? Wôsa bay kêni na na kwôrnêre.»

²⁴ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Kwôli kelêrnge sangij naɣ ken nono, wôsa ken hôn kwôlo yi bô magtubu to Emen a hen ré men, ken hôn ibé iyêrê wo Emen né a men. ²⁵ Kirija bijé ka ma a jê sé kamɣê na, imɣê a enge yébé ré nij men, yébé kôba a engeji imɣê ré a men. Nijba, bay a yé mega *manê ka derômaran a iyôn. ²⁶ Kwôlê wo gengij sa bijé ka ma na sé bay ré jê sé laba,

ré jê sé ré ba ba, na ken dêñse bô magtubu to *Moyis a kirija Emen sijn sari a kwa kam gurônê hen né ba? Emen na kôli iyôn ba: <Nôbi ena Emen wo *Abraham, kwo Isak nañ kwo Jakwôb.>
²⁷ Emen na Emen wo ðijné ka mô tu geñ ðiba ôbi na Emen wo ka ma hen né. Ermé kwôlê wonje gerij nañ ken kay damañ.»

Tôô to dami gôlij megêre
 (Mt 22: 34-40, Lk 10: 25-28)

²⁸ Ôbi derê tô tôô to Emen wo pônî toyji wo bay nariñ menba, ôbi hôn wo Jêsu ré uwôlji sara dô. Ôbi uso ða añ engere Jêsu iyôn ba: «Tôô to yôn a na to dami dê megêre ba?»

²⁹ Jêsu uwôli sara iyôn ba: «Gel, tôô to tumô a na: <Toy *Israyêl, Kelma Emen wona na Kelma pôn nêñ. ³⁰ Añ já peré Kelma wom Emen nañ bôô pôn men, nañ tunum kêmen, nañ ermé wom kêmen, nañ néém kêmen a men.> ³¹ Gel kwo jôgij wôô wori a na: <Gey megam mega ju geyij yem hen iyôn. Tôô to ðañgi to dami dê ka wôô hen ba nañ.> »

³² Ôbi derê tô tôô to Emen kôlij Jêsu iyôn ba: «Rabi wo dôri, ju kôl na tiri kirija ju kôl Emen ré na pôn nêñ hari añ Emen wôni wo ðañgi ré nañ. ³³ Añ bi jeré piri nañ ermé wom men, nañ néé wom men, jeré gey megam mega yem iyôn a men, na aña dô dê sarganê ka gay gay kêmen hen.»

³⁴ Jêsu gel wo ôbi ré uwôli sara dô hen iyôn nañ tu melênê menba, ôbi kôli iyôn ba: «Ju kelan

naŋ *emê iyére to Emen né.» Menba, kwôni wo ðaŋgi erem wôsa eŋgeriri kwôlê ré niŋ.

Krist, na kwo kelma Dabid
(Mt 22: 41-46, Lk 20: 41-44)

³⁵ Jésu ay tô gelij ðijé are hô *iyéy Emen a kôl iyôŋ ba: «Wô mi a bay derê tô tô to Emen ré kôl *Krist, kwo Emen dôri hen, ré na *kuŋga kelma Dabid ba? ³⁶ Kelma Dabid naŋ yiri kôba Tunu toŋ hendi hô hôrê wôn hôri aŋ biri kôl iyôŋ ba: <Kelma Emen na kôlij Kelma wujê iyôŋ ba: «Sa mô sa kôben woŋ gusurô, kwôy wo na bij bay barem a yé aŋgaŋ sêlê têm.»

>
³⁷ Kelma Dabid naŋ yiri kôba uwôge gawra bi wo hen Kelma menba, iyeŋ a ôbi ré yé kuŋgari sôŋ ba?»

Jésu gelij ðijé are gengij sa bay derê tô tô to Emen
(Mt 23: 1-36, Lk 20: 45-47)

Aŋ kwônê ðijé toy kwôlê wori bi wo hen naŋ yi derê. ³⁸ Kirija Jésu gelji menba ôbi kôl iyôŋ ba: «Berêŋge dô wô bay derê tô tô to Emen ka gey palê naŋ bargay ka yêŋnê wo ré gel wo ciré na ka damné hen men, gey bi bay ré liji dosé yôd yôd tu wolé men, ³⁹ ka gey kirij ka tumô hô *iyéy ðapare a men, kini emê are a hen a men. ⁴⁰ Men, bay na bay mênêre are hô iyé yébé kaŋ mamê, aŋ wôsa lamij tu ðijé na, bay uwôl Emen dé dé dé, na ðéŋ iyôŋ. Bijé bay ka hen na, kwôlê wo Emen a ulêji sarji a hen na, na kwôlê wo dami.»

*Angaj baliyare ka iyore top mamne
(Lk 21: 1-4)*

⁴¹ Jésu mô bul kwini si kirij ka bay dîj sunugu lari ya hen aɲ ôbi bô kwônê ðijé iyeɲ a bay ré bi lari ba. Bijné ka ôrij mē na, bay bi mē. ⁴² Iyore to pōni top hende tu ɲa kôba era men, aɲ bi kam sélé wôô to nēm gursu pōn né hen. ⁴³ Menba, Jésu uwôge bay tôri aɲ kôlji iyôn ba: «Na tu kwôlê a ené ena kelênge hen, mamne top hendi nimré hende to hen na, bi dē ðijé kēm ka ré sa bi hen. ⁴⁴ Wôsa ðijé bay ka hen kēm hen bi na gursu to bay ôrij doyre ré nij hen, nijba, hende na, bi na lari kēm wo hende ôrij doyre wô kelij angaj emère hen.»

13

*Jésu kôl kwôli mênê iyéy Emen
(Mt 24: 1-2, Lk 21: 5-6)*

¹ Kirijna Jésu so bô *iyéy Emen a na, ôbi tôri wo pōni kôli iyôn ba: «Ca! *Rabi, gel keram naɲ iyére ka hen.»

² Menba, Jésu kôl iyôn ba: «Ju gel iyére hende to damné hen ba? Keram wōni wo a ba ta sa megari a ba naɲ, bay kēm a mēnij.»

*Angaj tu ɲa
(Mt 24: 3-14, Lk 21: 7-19)*

³ Jésu mô sa Keram wo Olibiyé aɲ bilij kwini si sa iyé iyéy Emen. Menba, Piyêr, *Jak, Ja naɲ André engeriri kwôlê kirijna bay ré môrij piniji naɲ dî hen. ⁴ Bay kôli iyôn ba: «Kelêni, kirijna yôn a are bay ka kēm hen ré sa ba? Men na mi a gelé mega are bay ka hen ré ca kerê nij ba?»

⁵ Menba, Jésu kôlji iyôn̄ ba: «Dén̄ge tu melênê sa yer̄nge a bi kwôn̄i lamên̄ge nān kwôlê wop̄ benare ré. ⁶ Wôsa b̄ijé kwône a ayêji henen ān a kelêji: «Na nôbi a na *Krist, kwo Emen dôri hen.» Ān bay a lam̄ij̄ b̄ijé kwônê. ⁷ Kir̄ija ka toyé kwôli kumbul ôm d̄a réba kelan̄ nān ken na, dé̄nge bôn̄ge hare ré wôsa are bay ka hen a sa môj môj dem, n̄ij̄ba, na ger̄né wulê bi wo hen né tô. ⁸ Tô yê pôn a lê kumbul nān tô yê wo d̄angi men, emê iyére pôn a séj̄ nān to d̄angi men, terare a yebaḡij̄ nān sa iyére gay gay men, kurôn̄ a lê kir̄ij̄ a men, n̄ij̄ba, are bay ka kêm hen na, yi mega yê wo ay tô lê iyore iyôn̄.»

⁹ «Dén̄ge tu melênê sa yer̄nge a wôsa bay a ôrij̄ nān ken tumô bay jerê kwôlê men, bay a sên̄ge nān tinêre bô *iyéy dapare a men, bay a ôrij̄ nān ken tumô kilmé men, tumô bay emê iyére a men, wô san, ān bi kené uwôlij̄ béré Kwôlo Dôri. ¹⁰ Na mi mi kôba béré Kwôlo Dôri wo Emen a uwôlij̄ nān kir̄ij̄ kir̄ij̄ bi tô yê b̄ijé kêm toy dema are bay ka hen ré sa tô. ¹¹ Kir̄ija bay ôrij̄ nān ken tumô bay jerê kwôlê a na, ken sun tumô wô kwôlê wo kené erê kelê hen né, n̄ij̄ba, ken kôl kwo Emen a bên̄ge kir̄ij̄ bay ka hen. Wôsa na kenbay a iyêlê ré, n̄ij̄ba, na Tunu top̄ hendi bô bôn̄e a bên̄ge kwôlê kebren̄ge a. ¹² Gawra a desé sa yêni ān bi bay ré diri men, iba kema a lij̄ kemari hen iyôn̄ hende to hen men, kamrê kôba a perê sa balêr̄ji bi bay ré derji a men. ¹³ B̄ijé kêm a tôrn̄ên̄ge wô kibi henen, n̄ij̄ba, kwôn̄i wo bu bôn̄i iyére kwôy derij̄ kibi ba, ôbi a gelê.»

*Angaŋ bô emê ka a lê bîjé ka Jérusalêm
(Mt 24: 15-28, Lk 21: 20-24)*

¹⁴ «Kirija ken gel anga habij ka mène kirij, dī yirji kirij ka bay ré merê ya ré hen, kwôni wo dêŋse na bi hôn dô. Kirij bay ka hen na, bi bîjé ka Judé ba, ge sa keram a men, ¹⁵ kwôni wo mô tô tunu a nô ba, bi era ira wô erê ayê ani bô iyére tori a ré nij men, ¹⁶ kwôni wo dēbe bô yagê ba, bi hera uwo wô ayê bargay kari ré a men. ¹⁷ Wulê bi wo hen na, bô emê wo dami a lê yébé kaŋ bay kwoo men, ka kamniji yi kuba ba ya tô hen a men. ¹⁸ Uwôlêŋge Emen bi are bay ka kêm hen bi sa terbére a ré. ¹⁹ Wôsa wulê bi wo hen na, bô emê wo bîjé a lê hen na, na bô emê wo dami wo kwôni gel sa pôn né ayij tôri wo Emen na dīŋ tô terare kwôy kemnêŋ hen men, kwôni a herê gelé bô emê bi wo iyôŋgi hen ré nij a men. ²⁰ Aŋ hena Emen né jô kibi sa hende to hen ta ré na, kwôni pôn nêŋ iyôŋ kôba a upé gelé ré. Nijba, ôbi bu kibi kirij dê wôsa bîjé kari ka ôbi tôrji hen. ²¹ Hena kwôni ré kelêŋge iyôŋ ba: <*Krist, kwo Emen dôri hen ré ná nà> ley, <ré ná yaŋ> ley na, ken bi bôrŋge sa kwôlê wori a ré. ²² Wôsa Kristjê kaŋ bay benare hen naŋ bay kibi Emen kaŋ bay benare kwône a lê angaŋ gelé naŋ kaŋ ginê wô lamij bîjé men, bîjé ka Emen kôba bay a masê wo ciré lamêji a men. ²³ Kenbay kôba ken berêŋge dô wôsa en kelêŋge kêm kô tumô nij.»

*Sa hera wujê nôbi Kema Gawra
(Mt 24: 29-31, Lk 21: 25-28)*

²⁴ «Menba, kirij bay ka hen na, cêgi bô emê bi wo a lê bîjé hen na, tare to tay a berarê ré nij

men, geserê a ené ré nij men, ²⁵ têtêñne a herij ta men, anğaj nées ka derômaraj a a yebajij mênij a men. ²⁶ Menba, bay a gelen nôbi *Kema Gawra hera perê kirij ka geri a naj nées wo dami men, naj damjare to dami a men. ²⁷ Kirij bay ka hen na, na jé manê kajê ka derômaraj a dayrê sa bijé ka na en tôrji hen sa terare a na kêm a men.»

Kwôlo gengij sa tógôre to libé

(Mt 24: 32-35, Lk 21: 29-33)

²⁸ «Ayênge tógôre ken gengij kirij, kirija tógôre jubu aj libé hen na, ken kôl kami emen ré ba đa nij. ²⁹ Kenbay kôba kirija ken gel wo are bay ka hen sa nij na, ken hôn wo nôbi Kema Gawra ené đa kibi geré nij. ³⁰ Na tu kwôlê a ené ena kelênge hen, gawrê ka haw hen na, ka pônî a ba geñ kirija are bay ka hen a sañ. ³¹ Derômaraj naj sa terare a najê nijba, kwôlê wujê na, a najê ré kwôy.»

Emen pôn nêñ a henê sa to sa terare a kôrij

(Mt 24: 36-44)

³² «Kwôlo gengij sa wulêri naj tayriri na, kwôni pôn nêñ iyôn hôn né men, *manê ka derômaraj a hôn né men, Kema kôba hôn né a men, nijba, na Ibari pôn nêñ hari a henê mera. ³³ Berênge dô, yénge kum né wôsa ken hôn kirija yôn a are bay ka hen ré sañ né. ³⁴ Yi mega gawra wo đa erê kergare iyôn. Ôbi đéñ iyére tori aj bij manê kari jé a kôbriji a. I ba naj

lê jéri. Ôbi ay tôô bijn ôbi gemé kibi iyére ré yi kum né. ³⁵ Merênge tu geɲ wôsa ken hôn kirijna yôɲ a kelma ôbi iyé iyére ré saɲ né. Na perare, na sa kirijɲ ka jali, na yelé kwôrê, na tô kirijɲ ba, kwôni hôn né. ³⁶ Merênge tu geɲ bi kirijna ôbi sa dus ba, upéɲge tô kum a ré. ³⁷ Kwôlê wo en kelênge hen na, en kôlijɲ na bijné kêm: merênge sa têrɲge a.»

14

Damné kaɲ bay bê kwôbe naɲ bay derê tô tôô to Emen gey deré Jésu

(Mt 26: 1-5, Lk 22: 1-2, Ja 11: 45-53)

¹ Ba sa wôô wo bay a lê geserê wo bay uwôgeri *Pak hen men, wô lijɲ geserê wo mapa wo wubere naɲ bô a hen a men menba, damné kaɲ bay bê kwôbe naɲ *bay derê tô tôô to Emen woge geré gwosore wô berijɲ Jésu aɲ diiri. ² Nijba, bay kôl bi ciré biri bôb naɲ sa geserê ré, wô wo bijné ma ré lijɲ kwôlê naɲ ci.

Iyore to pôni bijn Jésu wenj sari a

(Mt 26: 6-13, Ja 12: 1-8)

³ Kirijna Jésu mô Bétani a iyé Simô wo *terbare liri hen, menba, iyore to pôni eraɲ naɲ ider wo dɲjê dô wo bay li naɲ kalmê ka bay uwôgeji nar wo garari mê hen, bô murda wo bay li naɲ *albatre hen kôbre a. Hende usojɲ ligi Jésu a aɲ hende ti kibi murda bi wo hen aɲ wuseri sari a kirijna bay mô tɔɲ kibi emê a hen. ⁴ Bijné ka pôni bôrji tarji sara aɲ bay jamné kwôlê kôl iyôɲ ba: «Wô mi a hende ré mêne ider wo dɲjê dô hen iyôɲ ba? ⁵ Hena bay ré keléɲ na

kelênare kôba, bay ré uné *déníyê arew subu lay aṅ cén bay nimré ré ba?» Menba, bay nay iyore hende to hen damaṅ. ⁶ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Dén gere dê iyôn. Wô mi a kené dôyrêre hen iyôn ba? Aṅga hende lén hen na, na aṅga dôri. ⁷ Wôsa bay nimré a merê perêrṅge a naṅ wulê wulê aṅ ka lê derê naṅ ci kirija ken gey, niṅba, nôbi ba na merê naṅ ken naṅ wulê wulê ré. ⁸ Hende li aṅga hende nê m lê. En ma ré tô, niṅba, hende sa bèn ider san a gemiṅ temayren.» ⁹ Menba, ôbi hô kôlji iyôn ba: «Na tu kwôlê a ené kelênge hen, naṅ kirij kêm sa terare a na ka bay a ulê béré Kwôlo Dôri ya hen na, bay a derê kwôli aṅga iyore hende to hen li hen ermij sara.»

Judas gey ayê sa Jésu bij damné kaṅ bay bê kwôbe

(Mt 26: 14-16, Lk 22: 3-6)

¹⁰ Judas Iskariyôt ôbi tô Jésu wo pôni perê ka môj kibi wôô hen ô uné damné kaṅ bay bê kwôbe wô geléji geré beré Jésu. ¹¹ Yi damné kaṅ bay bê kwôbe dôrji gaṅ kirija bay toy kwôlê wo ôbi kôlji hen aṅ bay genge ciré biri gursu. Menba, Judas woge geré wo diré ayij sa Jésu bij damné kaṅ bay bê kwôbe.

Jésu ôm Pak naṅ bay tôri

(Mt 26: 17-25, Lk 22: 7-14,21-23, Ja 13: 21-30)

¹² Wulê woṅ ayê tô lê geserê mapa wo wubere naṅ bô hen na, na sa to bay dirij gamgê wô lij geserê Pak, bay tô Jésu kôli iyôn ba: «Na yôn a jeré gey bi niré ô berem sa tê lê geserê Pak ya ba?»

13 Jésu jé bay tôri wôô aɲ kôlji iyônɲ ba: «Erêɲge bô iyére to dami a hen. Ka upé gawra wo pôni ay kam naɲ téwre sari a eraɲ si tumôrɲge. Erêɲge tôri a. 14 Aɲ bô iyére to ôbi a sé bô hen na, ken kôliɲ ôbi iyéy iyére iyônɲ ba: <*Rabi kôl iyônɲ ba, bô iyére to yônɲ, a dîré ômiɲ emê woɲ Pak naɲ bay tôri ya ba?> 15 Menba, ôbi a gelêɲge bô iyére to dami ta to bay ɲan bôre kô niɲ. Na ya hende to hen a kené beré sa tê Pak ya.»

16 Bay tô Jésu ka wôô hen ôrji aɲ sa biɲji derô ira menba, uwonji are bay kêm hen mega wo Jésu ré kôlji hen iyônɲ, menba, bay fu sa tê Pak ya.

17 Kirija tare kuriɲ menba, Jésu naɲ bay tôri ka môj kibi wôô hen saji. 18 Kirija bay mô kibi aɲgaɲ emê menba, Jésu kôl iyônɲ ba: «Na tiri, en kelêɲge, kwôni pôn perêrɲge a wo ôm naɲ en hen a sa ayê san.»

19 Tu bay tô Jésu ay tô lê ɲa, aɲ i ba engeriɲ Jésu iyônɲ ba: «Na nôbi ré rê?»

20 Menba, ôbi uwôlji sara iyônɲ ba: «Kwôni pôn perêrɲge kenbay bay ka môj kibi wôô kwo dôbe kôbri naɲ en bô gwore a hen. 21 Nôbi *Kema Gawra na erê na mega wo na liɲ bô magtubu to Emen a gengiɲ san hen iyônɲ. Niɲba, bô emê a kuriɲ sa kwôni wo ay san nôbi Kema Gawra hen. Bay henaɲ ré yêri ré kôba ré dô sôn.»

Jésu dî tô emê wo Kelma

(Mt 26: 26-30, Lk 22: 15-20, 1 Kworêntiɲê 11: 23-25)

²² Kirija bay mô ômji emê menba, Jésu ay mapa aṅ tō kibri sara menba, biilê aṅ biṅ bay tōri aṅ kôlji iyôṅ ba: «Engéṅge, ôbi yi mega kurôṅgi yen iyôṅ.»

²³ Menba, ôbi hô ay gwoy care toṅ yê tiṅador aṅ ôbi liṅ Emen dosé, menba, ôbi biji aṅ bay yi kêm. ²⁴ Menba, Jésu kôlji iyôṅ ba: «Kwo nà ná, yi môṅ kwôbren woṅ biṅare naṅ Emen wo biṅ tōṅ wô kibi biṅé kwône. ²⁵ Na tiri, en kelêṅge, na hô yê care toṅ yê tiṅador ré niṅ, kwôy wulê wo na sa yiṅ to kôrbi naṅ ken bô *emê iyére to Emen a.»

²⁶ Kirija bay kebe kurôṅ menba, Jésu naṅ bay tōri ôrji sa Keram wo Olibiyé.

Jésu kôliṅ Piyêr kwo ré tōrṅêri

(Mt 26: 31-35, Lk 22: 31-34, Ja 13: 36-38)

²⁷ Jésu kôlji iyôṅ ba: «Ka juben déṅ kêm wôsa liṅ bô magtubu to Emen a kôl iyôṅ ba: «Na deré ôbi abê gamgê menba, bay a useriṅ kêm.»

²⁸ Niṅba, cêgê menba, kirija na jê sé kamṅê na, na erê tumôṅṅe a Galilé a.»

²⁹ Menba, Piyêr kôliṅ Jésu iyôṅ ba: «Kirija megên a déṅ aṅ na, nôbi na déṅ aṅ né.»

³⁰ Menba, Jésu kôli iyôṅ ba: «Na tu kwôlê a ené kôlem hen, kemnêṅ bô yoyre hende to hen kura a yelê têê wôê ré aṅ já kelê jeré hōnen né têê subu.»

³¹ Niṅba, Piyêr hô kôli iyêre kôl iyôṅ ba: «Hena ré na wo ené ma ré ju kôba, na kelê ené hōnem né ré.» Menba, bay kêm kôl mega wo Piyêr kôliṅ hen iyôṅ.

*Jésu uwôl Emen Gêtsémané a
(Mt 26: 36-46, Lk 22: 39-46)*

³² Menba, Jésus naɲ bay tôri ôrji kirijɲ ka bay uwôgeji *Gêtsémané, aɲ Jésus kôlijɲ bay tôri iyôɲ ba: «Merêɲge tôɲ na, aɲ nôbi na erê uwôlê Emen.»

³³ Jésus ôrijɲ naɲ Piyêr, *Jak naɲ Ja naɲ dî. Ôbi sun men, ôbi aɲge daman a men. ³⁴ Ôbi kôlji iyôɲ ba: «Tun li ɲa môɲ teré dun iyôɲ, merêɲge na, aɲ ken yi kum né.»

³⁵ Menba, Jésus usu dê tumô, aɲ cubu gubari dijɲ kwini tôɲ aɲ uwôl Emen mega wo hena ré nêɲ wo aɲga ré sa sari a hen na, ré sa ré. ³⁶ Ôbi kôl iyôɲ ba: «Aba, Iban, ju nêɲ lê are kêɲ. Li bi en yi gwoy kam toɲ gusijɲ hende to hen né. Iyôɲ hari kôba, li aɲga bôm gey hen dîba ka bôn nôbi a geyé hen né.»

³⁷ Ôbi bulo hera ligi bay tôri a, menba, ôbi uwonji tô kum a. Menba, Jésus kôlijɲ Piyêr ba: «Simô, ju yi kum! Ju nêɲ merê tu geɲ sem né ba? ³⁸ Merêɲge tu geɲ aɲ ken uwôl Emen bi kené herijɲ bô aɲgaɲ lamê ré. Ken gey merê tu geɲ haɲge nijba, na néérɲge a nêɲ ré dî.»

³⁹ Jésus hô dô tôri aɲ ligi bay tôri ka subu hen aɲ uwôl Emen mega wo tumô iyôɲ sôɲ. ⁴⁰ Jésus hô bulo hera menba, uwonji tô kum a wôsa bay nêɲ merê geɲ né. Menba, bay hôn kwôlê won kelêri ré.

⁴¹ Jésus hô bulo hera jôgijɲ têê subu wori menba, ôbi kôlji iyôɲ ba: «Yéɲge kum aɲ ken dô bul haɲge nij. Kô nij. Gel, tayriri sa wo nôbi Kema Gawra na uwôlijɲ kôbi bay têrijɲ a.

42 Henange ta, na erênge, gel ôbi ayê san bijn bijné bi, sa nij.»

Bay bu Jésus

(Mt 26: 47-56, Lk 22: 47-53, Ja 18: 3-12)

43 Jésus iyêl ba ya tô menba, Judas ôbi tô Jésus perê ka môj kibi wôô hen so nañ kwônê bijné ka nañ yebere toñ kaskar men, ka nañ kwore a men. Damné kañ bay bê kwôbe men, *bay derê tô tôô to Emen nañ surjê a joji. 44 Judas wopn ôbi ayê sa Jésus hen na, na kôlij kwônê bijné bay ka hen iyôñ ba: «Kwôni wo na ibé tô mari liri dosé hen na, na ôbi a kené biri, añ ken ôrij nañ dî men, ken bôri dô a men.» 45 Kirijna bay sa menba, Judas era ligi Jésus a añ uwôgeri «Rabi» añ ibe tô mari.

46 Menba, kwônê bijné bay ka hen selam Jésus bu. 47 Kwôni wo pôni perê bijné ka ðebe ya hen na, dô yebere toñ kaskar tori añ dij maa mana wo *dami wo damné kañ bay bê kwôbe jô. 48 Menba, Jésus ay kwôlê kôlji iyôñ ba: «Ken erañ nañ yebere toñ kaskar men, kwore men kôbernge a wô berenare mega wo kené kena beré na gems a iyôñ. 49 En mô perênge a sa pôn pôn gelij bijné are bô *iyéy Emen a menba, ken era sa beren né wô mi ba? Nijba, yi hen iyôñ bi kwôlo na lij bô magtubu to Emen a hen na, ariri ré lij.»

50 Menba, bay tô Jésus kê m gerji ðiri añ.

51 Kema mana wo pôni bi Jésus. Kema mana bi wo hen dôbe bargay ka lebari a yiri a. Asgarjê ka bu Jésus hen na, sa herij sa mana bi wo hen

an biri. ⁵² Nijba, ôbi nu bargay kari an, an ge yiri senge.

Jésu d'ebu tumô bay jerê kwôlê a

(Mt 26: 57-68, Lk 22: 54-55,63-71, Ja 18: 13-14,19-24)

⁵³ Bay ôrij nan Jésus iyé dami wo damné kap bay bê kwôbe menba, damné kap bay bê kwôbe ka dangi men, surjê men, bay derê tô tôô tô Emen a men, saji wô dapare. ⁵⁴ Piyêr ô tô Jésus a dôrij tôri ban cêgê dê dê kwôy ôrij karan derô haba wo dami wo damné kap bay bê kwôbe a. Ôbi mô iyêbe tare nan bay gemé kibi iyé dami wo damné kap bay bê kwôbe bi wo hen.

⁵⁵ Damné kap bay bê kwôbe nan *Sanédrên kêm woge geré wo ciré d'iri kwôlo dami sari a an ciré derijni, nijba, bay uwon geréri ré.

⁵⁶ Wôsa ka pôni kôl kwôlê won benare gengij sari. Nijba, kwôlê woji bi wo hen bij pôn né.

⁵⁷ Ka pôni hena an kôl kwôlê won benare gengij sari kôl iyôn ba: ⁵⁸ «Nini toy wo ôbi kôl iyôn ba: <Na té iyéy Emen to gawrê a dé nan kôbriji hen an sa subu na herê dé to dangi hôrij an na to gawrê a dé nan kôbriji ré.> »

⁵⁹ Gengij sa kwôlê wo iyére bi wo hen kôba, kwôlê woji bij pôn né.

⁶⁰ Menba, dami wo damné kap bay bê kwôbe hena ta perê kwônê bijé an engere Jésus iyôn ba: «Ju uwôl kwôlê sa kwo gawrê bay ka hen kôl gengij sam hen né ba?»

⁶¹ Jésus wôm tôj. Ôbi uwôl kwôlê wôni sara ré. Menba, dami wo damné kap bay bê kwôbe

hô engeri kôl iyôn ba: «Ju na *Krist, kwo Emen dôri hen, Kema Emen wo nê m ayê kibi hen ba?»

⁶² Menba, Jêsu uwôli sara iyôn ba: «Ena ôbi bi a merê hen. Añ ka gelen nôbi Kema Gawra na merê sa kôbi gusurô wo Emen woñ ôbi néé hen men, ka gelen na hera perê kirijñ ka geri a derômarañ a.»

⁶³ Menba, dami wo damné kañ bay bê kwôbe yêgerê bargay ka yiri a hen añ añ kôl iyôn ba: «Nana hô gem na i dema ré kelêna kwôli sôn ba?»

⁶⁴ Ken toy tiiré wo ôbi tiiré Emen ô m hen nijñ na, kwôli mi a kené erem nijñ ba?»

Menba, bay kêm uwôli kwôlê sari a kôl iyôn ba: «Ôbi na kwon deré.»

⁶⁵ Menba, ðijé ka pôn i ay tô tibéri kalê a sari a men, bay ha tiri ta añ bay esuge kôbrij i cibijni añ bay kôli iyôn ba: «Li yem môñ jeré na *ôbi kibi Emen iyôn añ ju kelêni i a dê m hen ba?»

Menba, bay gemé kibi iyé dami wo damné kañ bay bê kwôbe hen kôba, sêri tô mari a a men.

Piyêr tôrij Jêsu

(Mt 26: 69-75, Lk 22: 56-62, Ja 18: 15-18,25-27)

⁶⁶ Kirijña Piyêr ré môrij tôrji a tôñ derô haba hen na, hende lê jé iyé dami wo damné kañ bay bê kwôbe to pôn i a sa. ⁶⁷ Hende gel Piyêr wo iyêbe tare môrij hen menba, hende bôri dééñ añ kôli iyôn ba: «Jôbi kôba na ju ô nañ Jêsu wo Najarêt men ré ba?»

⁶⁸ Menba, Piyêr uwôser kôl iyôn ba: «En hôn né. En hôn bô kwôlê wo me kôl hen né.» Menba, ôbi si ô si kibi geré nô. ⁶⁹ Hende gili menba, hô

kôliŋ bîjné ka dɛbe ya hen iyôŋ ba: «Ôbi na kwo gawrê bay ka hen men.»

⁷⁰ Piyêr hô uwôser têê pôn a sôŋ. Sem cêgê menba, bîjné ka dɛbe ya hen na, kôliŋ Piyêr iyôŋ ba: «Na tiri wo jôbi kôba ju na kwo bîjné bay ka hen wôsa ju na kwo Galilé men.»

⁷¹ Menba, Piyêr dusu yiri kôl iyôŋ ba: «Hena ené kôl ya ré ba, bi Emen deren. Gawra wo ken kôl kwôli hen na, en hôni ré.»

⁷² Kirîŋ bay ka hen têê wôô wori menba, kura yel. Menba, bô Piyêr jibri sa kwôlo Jésu na kôli kôl iyôŋ ba: «Já uwôserê jeré hônen né têê subu dema kura ré yilé têê wôô.» Menba, ôbi si nô aŋ sôm.

15

Jésu dɛbu tumô Pilat a

(Mt 27: 1-2,11-14, Lk 23: 1-5, Ja 18: 28-38)

¹ Tô kirîŋ cud menba, damné kaŋ bay bê kwôbe daŋji naŋ surpê men, *bay derê tô tôô to Emen naŋ *Sanédrên kêm ka ba hen a men. Kirîŋa bay harê Jésu menba, bay ôriŋ naŋ dî ô bîj Pilat. ² Pilat engereri iyôŋ ba: «Ju na kelma ôbi emê sa iyé Jubnê bi ba?» Menba, Jésu uwôli sara iyôŋ ba: «Jôbi a kelê hen.»

³ Damné kaŋ bay bê kwôbe karê kwôlê wo kwôni dîŋ Jésu a sari a. ⁴ Menba, Pilat hô engereri iyôŋ ba: «Ju uwôli kwôlê wôni sa kwôlê wo bay kôl kêm hen né ba? Toy kwôlê wo bay pôy dém kem a hen.»

⁵ Menba, Jésu uwôli kwôlê wôni sara ré aŋ li wo tini Pilat ge kay.

Bay uwôl kwôli temare sa Jésus a

(Mt 27: 15-26, Lk 23: 13-25, Ja 18: 39 - 19: 16)

⁶ Elê elê nap sa geserê *Pak ba, Pilat uwôl kwôni pôn ta bô dangay a. Na kwôni wo bijné gey bi bay ré uwôli ta. ⁷ Gawra wo pôn bay uwôgeri Barabas yi dangay a nap bandijnê wôsa bay na gey bi kelma ré ômji ré, menba, bay na duu gawra pôn. ⁸ Kwônê bijné eraji si iyê Pilat an bay kôlij Pilat ré li anga kwo ré lérê gan gan hen biji. ⁹ Menba, Pilat uwôlji sara iyôn ba: «Ken gey bi ené ulênge kelma wo Jubné ta ba?»

¹⁰ Wôsa ôbi hôn wo ré na terbére a ré liji ana damné kap bay bê kwôbe ré berij Jésus bi hen.

¹¹ Menba, damné kap bay bê kwôbe gwôsiji bijné ré kôlij Pilat ré uwôl Barabas ta cí. ¹² Pilat hô engereji iyôn ba: «Na mi a ené lê nap kwo bay uwôgeri kelma wo Jubné hen ba?»

¹³ Menba, bay kêm kôli kibriji pôn iyôn ba: «Diri an ju bééri sa gurô tagelê.»

¹⁴ Pilat engereji iyôn ba: «Na mi ka habij a ôbi ré li ba?» Menba, bay hô kôli kêm iyôn ba: «Bééri sa gurô tagelê.»

¹⁵ Pilat gey lê anga bôrji gey hen an ôbi uwôl Barabas ta men, ôbi bi bay yêmnê Jésus nap tinêre an nógiri bijn asgariné bi ré ô bééri haji nij.

Asgariné ayrê Jésus

(Mt 27: 27-31, Ja 19: 2-3)

¹⁶ Asgariné ôrij nap Jésus kini merê Pilat a menba, bay uwôge tô kwônê bijné kaji ka ba hen.

¹⁷ Bay dôbijn Jésus bargay ka hendi silim silim men, bay gaa jabga wojn kenare nap gesem dôbri

sari a a men. ¹⁸ Menba, bay liri dosé kôl iyôn ba: «Dosé tom, kelma wo Jubnê.»

¹⁹ Menba, bay sêri sari a nañ gusera men, bay tibiri kalê a sari a men, bay cubu gubarji tumôri a mega wo ciré biri kwôlê iyôn a men. ²⁰ Kirîna bay sili hen iyôn nij na, bay dô bargay ka hendi silim silim ka bay ré dôbri yiri a hen men, bay hô tôbri bargay kari hôriñ añ bay sijn nañ dī nô wô erê bééri sa gurô tagelê.

Bay bér Jêsu sa gurô tagelê

(Mt 27: 32-44, Lk 23: 26-43, Ja 19: 17-27)

²¹ Simô wo na gawra wo Sirên uwo tô nonore a ô erê wori. Ôbi na iba si Alêksander nañ Rupus. Menba, asgarñê biri eren biri ay gurô tagelê wo Jêsu. ²² Menba, asgarñê ôriñ nañ Jêsu kirîñ ka bay uwôgeji Gwôlgwota. Gwôlgwota na, iyayriri na ibé sa gawra. ²³ Bay gey ciré bij Jêsu care toñ kam tinador nañ kalmê ka bay uwôgeji *miir hen bô bi ôbi ré yi, nijba, Jêsu kañ. ²⁴ Asgarñê bér Jêsu sa gurô tagelê añ pôrji bargay kari cénji nañ geré wo jalaw terê. ²⁵ Kirîna bay bééri sa gurô tagelê hen iyôn na, tare na dengêse toñ tô kirîñ. ²⁶ Sa gurô wo bay bééri ya hen na, bay li magtubu dī ya uwôliñ kwôlê sari a kôl iyôn ba: «Kelma wo Jubnê.» ²⁷ Bay bér bay gemsare ka pônî wôñ nañ Jêsu, kwo pônî sa kôbri maa men, kwo pônî sa kôbri gusurô men. [²⁸ Na hen iyôn a kwôlo na liñ bô magtubu to Emen a kôl iyôn ba: «Bay dayri pôn nañ bay gemsare» hen ré ô nañ geréri têrê têrê.]

²⁹ Bijné ka ô tô geré hen kôba, tiiré Jésu aɲ lij sarji ômiɲ ya ya aɲ bay kôl iyôɲ ba: «Jôbi ju kôl jeré té *iyéy Emen aɲ jeré hô dé hôriɲ sa subu dêj hen na, ³⁰ gôlij naɲ yem aɲ ju herbo tôɲ sa gurô tagelê nija gelé.»

³¹ Damné kaɲ bay bê kwôbe naɲ bay derê tô tôô to Emen ayrê Jésu kôlijɲi perêrji a iyôɲ ba: «Ôbi gôlij naɲ bijné menba, ôbi nê m gôlij naɲ yiri ré. ³² Ôbi wo na *Krist, kwo Emen dôri hen, Kelma wo *Israyêl bi herbo sa gurô tagelê tôɲ bi nija gelé aɲ nija bê bôrni sari a.»

Bijné ka bay béérji kwari a hen kôba, tiréri a men.

Temay Jésu

(Mt 27: 45-56, Lk 23: 44-49, Ja 19: 28-30)

³³ Kirija tare dɛbu dɛɲne na, kirij hendu sa terare a nà kê m kwôy tare tô yébé ayij sa tôɲne ta hen. ³⁴ Kirija tare to yébé ayij sa tôɲne ta hen nê m menba, Jésu jô gura wo dami kôl iyôɲ ba: «Elwa, Elwa lema sabaktani?» (Bôri na: «Emen wujê, Emen wujê wô mi a jeré dé n aɲ hen iyôɲ ba?»)

³⁵ Bijné ka pôni ka dɛbe ya hen na, kirija bay toy tôri hen iyôɲ, menba, bay kôl iyôɲ ba: «Toyéɲge, ôbi uwôge *Eli.»

³⁶ Menba, kwo pôni ge ô dôbê kibi bargay bô kam tɛnador ka bay uwôgeji binêger hen aɲ dôbe kibi gurô bijn Jésu bi ôbi ré yi, aɲ kôl iyôɲ ba: «Di jan, naa gelé sé Eli a so sa herberi sa gurô tagelê ba?»

³⁷ Menba, Jésu jô gura naɲ tôri to dami menba, kibri wôm men.

³⁸ Bargay ka bay ha jôrijn bô iyéy Emen a hen na, yêgij̄n derôre a wôô ayij̄n tôri ta kwôy uwôl tôŋ. ³⁹ Dami wo asgar wo ðebe si tumô gel temayri hen na, kôl iyôŋ ba: «Gawra bi wo hen na, na Kema Emen bi tiri a men.»

⁴⁰ Kirij̄n bay ka hen na, yébé ka pôni ðebe ya sêd wolé gel. Perêrji a na Mari to Magdala men, Mari top̄ yo si *Jak wo dê naŋ Josês men, Salomé men. ⁴¹ Yébé bay ka hen na ôrji tô Jêsu a men, na li anŋaŋ emê biri a men, kirij̄na ôbi na baŋ Galilé. Men, yébé ka ðaŋgi kwône ka na ôrji naŋ Jêsu Jérusalêm a hen ya men.

Emé Jêsu

(Mt 27: 57-61, Lk 23: 50-56, Ja 19: 38-42)

⁴² Kirij̄na tare kurij̄n nij̄n na, mega wo na sa béré sa tê sa *sa merê ta menba, ⁴³ Josêp wo Arimaté sa, ôbi na Sanédren wo dami wo bay biri kwôlê perê megêri a men, ôbi mô gem *emê iyére to Emen ta a era hen. Ôbi ay harê uwôl aŋ ô iyé *Pilat a ô enŋéleri temay Jêsu. ⁴⁴ Tini Pilat ge kay wo Jêsu ré ma nij̄n. Menba, ôbi jé uwôga dami wo asgarj̄nê aŋ enŋeri séé Jêsu ré ma na ca yeŋ ba? ⁴⁵ Kirij̄na dami wo asgarj̄nê kôli mega wo Jêsu ré ma na tiri na, Pilat ay tôô bi bay ré ði Josêp ré ayê temayri. ⁴⁶ Josêp kelo kibi bargay ka bôri aŋ, dô temay Jêsu tôŋ sa gurô tagelê aŋ lêgeriri naŋ bargay ka bôri aŋ ô eméri bô iyom wo bay kerge bô keram a, menba, gerŋge kulman keram legij̄n kibi kamj̄nê ta. ⁴⁷ Mari to Magdala naŋ Mari top̄ yo Jak gelji kirij̄n ka bay emij̄n Jêsu ya hen.

16

Jésu ji si kampê

(Mt 28: 1-8, Lk 24: 1-12, Ja 20: 1-10)

¹ Kirîna sa *sa merê ta di jô nij menba, Mari to Magdala men, Mari yo *Jak men, Salomé men, kelji ider wo dîjné dô bi ciré erê wusé sa temay Jésus a. ² Sa pôn cêgi sa sa merê ta a naŋ sa demas menba, yébé bay ka hen ôrji tô kirîŋ pulôl sa kampê kirîna tare aya gubeŋ hen. ³ Bay kôliŋ yirji iyôŋ ba: «I a gerŋgé kulmaŋ keram wo yi kibi kampê hen béna ba?»

⁴ Bay ay tirji menba, gelji kulmaŋ keram wo dami bi wo hen kwôni gerŋgeri wolé. ⁵ Bay si bô kampê aŋ gelji kema mana pôn mô si sa kôbi gusurô sa kampê. Kema mana bi wo hen dôbe bargay ka bôri aŋ yêŋge. Menba, yébé bay ka hen harê liji. ⁶ Menba, ôbi kôliŋ iyôŋ ba: «Harêŋge né. Ken woge na Jésus wo Najarêt wo bay na bééri hen né ba? Ôbi ji si kampê. Ôbi naŋ na. Gelêŋge kirîŋ ka bay emipni ya hen a nà. ⁷ Herêŋge ken ô kôliŋ bay tôri men, Piyêr a men, mega wo Jésus ré ô tumôrŋge a Galilé. Na yaŋ a kené erê geléri mega wo ôbi na kelêŋge hen iyôŋ.»

⁸ Yébé bay ka hen soji bô kampê gerji men, bay wuré men, harê liji a men. Bay kôliŋ kwôni kwôlê wôni ré wôsa harê liji gaŋ.

Jésu si sa Mari toŋ Magdala

(Mt 28: 9-10, Ja 20: 11-18)

[⁹ Jésus ji si kampê tô kirîŋ cud sa pôn cêgi sa sa merê ta menba, ôbi si sa Mari to Magdala

to ôbi na dage tunu to habij jurgem a yere a.
¹⁰ Mari to Magdala ô kôlij megêre ka na naɲ dī
 hen ka uwôbe aɲ sôm hen mega wo teré uɲa
 Jésu. ¹¹ Kirija bay toy wo Jésu ré ji si kampê
 men, hende gelori a men na, bay nare sara.

Jésu si sa bay tôri ka wôô hen
(Lk 24: 13-35)

¹² Cêgeri wori menba, Jésu gel yiri gay bij bay
 tôri ka wôô perêrji a ka ôrji nono hen. ¹³ Menba,
 bay heraji a Jérusalêm a sa kôlij tô megêrji ka
 ba hen, ciré uɲa Jésu menba, megêrji bay ka hen
 na naɲ ci.

Jésu si sa bay tôri ka môj kibi pôn hen
(Mt 28: 16-20, Lk 24: 36-49, Ja 20: 19-23, Jé lê
bay jé 1: 6-8)

¹⁴ Cêgê menba, Jésu si sa bay tôri ka môj kibi
 pôn hen kirija bay mô ôm emê menba, Jésu
 nayji wôsa bô dengelé woji men, wô wo bay bi
 bôrji sa kwôlê wo bijné ka uwonni tô jê sé kampê
 hen na ré a men. ¹⁵ Menba, ôbi kôlji iyôn ba:
 «Erênge naɲ sa iyére iyére sa terare a nà aɲ ken
 uwôl béré Kwôlo Dôri bij gawré kêm. ¹⁶ Kwôni
 wo bi bôri sa Kwôlo Dôri bi wo hen a men, li
 batêm a men ná, a uɲé gelê. Niɲba, kwôni bi
 bôri sara ré na kwôlê a beré sari. ¹⁷ Gelênge
 aɲaɲ ginê ka a uɲé bijné ka bi bôrji sa Kwôlo
 Dôri a a nà: naɲ henen ná, bay a dagê tunu to
 habij men, bay iyêlê kibi kwôlê wo dɲaɲné a men.
¹⁸ Hena bay ré bu kalaw naɲ kôbriji ley, yiji hana
 wo maɲ a men kôba, ani kani a liji ré. Hena
 bay ré uwôl kôbriji sa bay ômpare a ná, bay a
 berarê.»

*Jésu hô derômaran a
(Lk 24: 50-53, Jé lé bay jé 1: 9-11)*

¹⁹ Kelma Jésus kirina ôbi kôlin bay tôri hen iyôn menba, Emen ayri ôriɲ ta derômaran a an ôbi ô merê sa kôbri won gusurô. ²⁰ Menba, bay tôri ôriɲ ulê béré nan kirin kêm. Kelma li nan ci an ôbi bi bay li anɲan ginê bin tô kwôlê wo bay kôl hen mega wo ré na tu kwôlê.]

DERÉ KIBI KWÔLÊ

[Menba, Mari to Magdala men, Mari ton yo Jak men, nan Salomé a men, ôriɲ lew ô kôlin Piyêr nan megêri kwôlê wo kema mana wo ré kelaji hen. Cêgeri wori menba, Jésus nan yiri jéji si tô emen men, si kini kurinare tare a men, ulê béré kwôlo yi nan jengêri hen men, kwo a mênin né hen men, kwo kwôni a uwônin gelé wo nan kwini hen a men hen.]

Magtubu tôô top bijare to kôrbi
Kimré: Magtubu tôô top bijare to kôrbi New
Testament

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kimré

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

9dff176-4e78-52cc-9acd-204efe85cf84